

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Управління інвестиційною діяльністю в системі економічної
безпеки підприємства
(тема)

Виконав:

студент 2 курсу, групи УФЕБизм-21-1
Гулузаде Азар Фурган огли
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління
фінансово-економічною безпекою
(повна назва освітньої програми)

Керівник доц. Довгопол Н.В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри _____
(підпис)

Полозова Т. В.
(прізвище, ініціали)

2022 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою
(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри _____
(підпис)
« _____ » _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Гулузаде Азару Фурган огли
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства

затверджена наказом по університету від 24 жовтня 2022 р. № 169 Стз

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 14 грудня 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові інформаційні джерела, періодичні видання, теоретичні та методичні розробки в області забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, статистичні дані підприємства, що досліджується.

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі _____

Вступ. 1. Теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. 2. Аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сігма». 3. Напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій _____

1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. 2. Основні наукові результати дослідження. зміст інвестиційної діяльності. 3. Напрями забезпечення економічної безпеки підприємства. 4. Класифікація найбільш значущих для інвестування ризиків. 5-6. Динаміка основних показників діяльності ПП «Сігма». 7. Показники ефективності проектів з урахуванням дисконтування. 8. Розрахунок загальної рейтингової оцінки інвестиційних проектів ПП «Сігма». 9. Напрями підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма». _____

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Виконання першого розділу роботи	24.10.22-01.11.22	виконано
2	Виконання другого розділу роботи	02.11.22-10.11.22	виконано
3	Виконання третього розділу роботи	11.11.22-30.11.22	виконано
4	Оформлення роботи	01.12.22-05.12.22	виконано
5	Перевірка роботи на плагіат	06.12.22-08.12.22	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	09.12.22-10.12.22	виконано
7	Рецензування роботи	11.12.22-13.12.22	виконано
8	Подання роботи до екзаменаційної комісії	14.12.2022	

Дата видачі завдання 24 жовтня 2022 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ доц. Довгопол Н.В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 90 с., 11 табл., 6 рис., 53 джерела, 1 додаток.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, УПРАВЛІННЯ, СИСТЕМА,
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

Об'єкт дослідження – інвестиційна діяльність підприємства.

Мета дослідження – аналіз теоретичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства.

Розглянуто теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Розкрито поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства. Проаналізовано методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Здійснено аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сігма». Проаналізовано склад і методи оцінки основного капіталу. Розглянуто прямі інвестиції як засіб відтворення основного капіталу підприємства. Запропоновано напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки. Запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства.

ABSTRACT

Master thesis: 90 p., 11 tables, 6 fig., 53 sources, 1 exhibit.

INVESTMENT ACTIVITY, MANAGEMENT, SYSTEM, ECONOMIC SECURITY, INVESTMENT PROJECT, EFFICIENCY.

The object of research is investment activity of the enterprise.

The purpose of the research is analysis of theoretical approaches and the development of practical recommendations for improving the management of investment activities in the system of economic security of the enterprise.

The theoretical aspects of managing investment activities in the context of ensuring the economic security of the enterprise are considered. The concept of investment activity and its relationship with the economic security of the enterprise are revealed. The methods of risk management of investment activities in the context of ensuring the economic security of the enterprise are analyzed. An analysis of the technical and economic indicators of activity and sources of investment of PE «Sigma» was carried out. The composition and methods of assessment of fixed capital are analyzed. Direct investment is considered as a means of reproducing the fixed capital of the enterprise. Directions for improving the management of investment activities of PE «Sigma» in the context of economic security are proposed. A methodical approach to evaluating the effectiveness of investment projects is proposed in order to ensure the security of the enterprise's investment activities.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.....	9
1.1 Поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства.....	9
1.2 Ризики в інвестиційній діяльності підприємства	17
1.3 Методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.....	23
2 Аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сігма».....	31
2.1 Основні результати діяльності підприємства.....	31
2.2 Склад і методи оцінки основного капіталу.....	36
2.3 Прямі інвестиції як засіб відтворення основного капіталу підприємства.....	42
3 Напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства.....	49
3.1 Напрями економічного обґрунтування інвестицій на підприємстві.....	49
3.2 Методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства.....	52
3.3 Напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки.....	70
Висновки.....	78
Перелік джерел посилання.....	84
Додаток А Копії публікацій.....	91

ВСТУП

Розвиток суспільства і забезпечення добробуту його членів значною мірою залежать від безпеки їх діяльності та умов, за яких ця безпека досягається. Найважливішою складовою безпеки є економічна безпека, у тому числі інвестиційна, яка невід’ємна від економічної ефективності функціонування господарських об’єктів, економічної незалежності, стабільності та соціальної захищеності.

З одного боку, загальна безпека країни та її членів тісно пов’язана з економічною безпекою. Економічна безпека країн або їх частин може бути гарантована лише за умови вжиття заходів щодо їх захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз. Водночас убезпечити країну та її членів від різноманітних загроз неможливо без збільшення економічного потенціалу країни.

Актуальність даної теми полягає в тому, що специфіка ринкових відносин таїть у собі багато небезпек для сумлінних підприємців, які змушені постійно діяти в умовах підвищеного ризику. Трансформація економіки на ринкові відносини вимагає від керівників підприємств формулювання не лише ринкових стратегій, а й стратегій безпеки, які повинні включати спеціальні плани захисту економічної безпеки, у тому числі безпеки інвестиційної діяльності. Відповідно, роль підрозділу, відповідального за проведення даної роботи на підприємстві, полягає у виконанні правил дотримання політик безпеки та планів захисту, управління засобами захисту, контроль правильності його роботи, виявлення спроб і фактів порушень та вжиття заходів щодо їх усунення, а також Ослаблення майже будь-якого компонента інфраструктури компанії безпосередньо впливає на її безпеку, тому процес управління компанією тісно пов’язаний із проблемами безпеки.

Дана проблематика досліджувалася у роботах багатьох учених, серед яких: О. С. Кислюк, О. В. Долгальова, О. Б. Паньков, Т. В. Полозова,

Н. В. Довгопол, Л. В. Соколова, І. П. Отенко, О. В. Пісковець, О. А. Мишко, І. М. Камінська, Т. О. Сімкова, О. К. Байда та інші.

Слід зазначити, що бізнес в Україні відрізняється складністю, постійним станом боротьби та гострої конкуренції фірм. Стійкі «правила» не існують ані для партнерів, ані, певною мірою, для держави.

Підприємства постійно змушені пристосовуватися до недосконалої законодавчої бази, нестачі кваліфікованих працівників, зношеності виробничого обладнання, дефіциту обігових коштів, жорсткої грошово-кредитної та податкової політики держави, неплатоспроможності партнерів тощо.

Об'єктом дослідження є інвестиційна діяльність підприємства.

Предметом дослідження є підходи до управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства.

Мета дослідження – аналіз теоретичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління інвестиційною діяльністю в системі економічної безпеки підприємства.

Для досягнення поставленої мети мають бути вирішені такі завдання:

- розглянути теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства;
- розкрити поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства;
- проаналізувати методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства;
- здійснити аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сігма»;
- проаналізувати склад і методи оцінки основного капіталу;
- розглянути прямі інвестиції як засіб відтворення основного капіталу підприємства;
- запропонувати напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки;

– запропонувати методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства.

Інформаційною базою проведення досліджень стали наукові періодичні видання в межах теми роботи, наукові розробки різних учених, нормативно-правова база України, бухгалтерська і статистична звітність досліджуваного підприємства.

У роботі використані методи аналізу, синтезу, теоретичного пошуку, системного підходу, порівняння та зіставлення, графічний.

Основні наукові результати дослідження:

– запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства, який ґрунтується на використанні сучасних показників ефективності проектів;

– розроблено напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємства в контексті економічної безпеки.

Практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що запропонований методичний підхід може бути використаний на промислових підприємствах, у комерційних банках, інвестиційних компаніях та інших суб'єктах інвестиційної діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати проведених досліджень, висновки і рекомендації, які викладені в роботі, доповідались на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (Харків, 2022).

Публікації. Результати досліджень, проведених у роботі, опубліковано у 2 наукових працях, у тому числі 1 стаття у колективній монографії та 1 тези конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства

Ефективний розвиток і високий рівень економічної безпеки будь-якої підприємницької діяльності значною мірою залежить від успішної організації підприємницької інвестиційної діяльності та управління інвестиційними проектами.

Інвестиційна діяльність – це ряд практичних дій, пов'язаних із здійсненням інвестицій, або інвестуванням, і здійсненням інвестицій.

Інвестиції – це вкладення капіталу, що здійснюються з метою отримання доходу.

Отже, за своєю природою інвестиційна діяльність – це здійснення реальних дій, пов'язаних з інвестиціями, з метою отримання прибутку (або досягнення інших корисних ефектів) і забезпечення прибуткоутворюючого зростання в майбутньому [1-3].

Інвестиційна діяльність характеризується високими витратами і високими ризиками. По-перше, не буває інвестицій без витрат – інвестувати потрібно в першу чергу, а окупляться лише ті витрати, які будуть зроблені в майбутньому (якщо їх правильно розрахувати). По-друге, неможливо передбачити всі ситуації, які чекають інвесторів у майбутньому – завжди існує ймовірність втратити частину або всі вкладені інвестиції (тобто є інвестиційний ризик) [4-6].

Інвестиційна діяльність здійснюється у формі встановлення структури інвестування, обсягу інвестування, напряму інвестування та визначення джерел інвестування.

Основним суб'єктом інвестиційної діяльності є учасники інвестиційного процесу, вони беруть участь у формуванні та прийнятті управлінських рішень в інвестиційному процесі.

Об'єктами інвестиційної діяльності є: програми, системи, портфелі, проекти тощо.

За змістом інвестиційну діяльність можна поділити на (рис. 1.1) [7]:

– прямі інвестиції, тобто прямі інвестиції у виробництво товарів, виконання робіт, надання послуг, будівництво або реконструкцію об'єктів.

– позики, тобто у формі надання позик, кредитів. Основним інтересом інвестора при здійсненні такої інвестиційної діяльності є своєчасне отримання прибутку (доходу) у вигляді відсотків згідно з кредитно-кредитним договором.

– портфельні, тобто у вигляді придбаних цінних паперів. Інвестування в цінні папери передбачає участь інвесторів в управлінні підприємствами та одержання лише дивідендів на вкладений капітал.

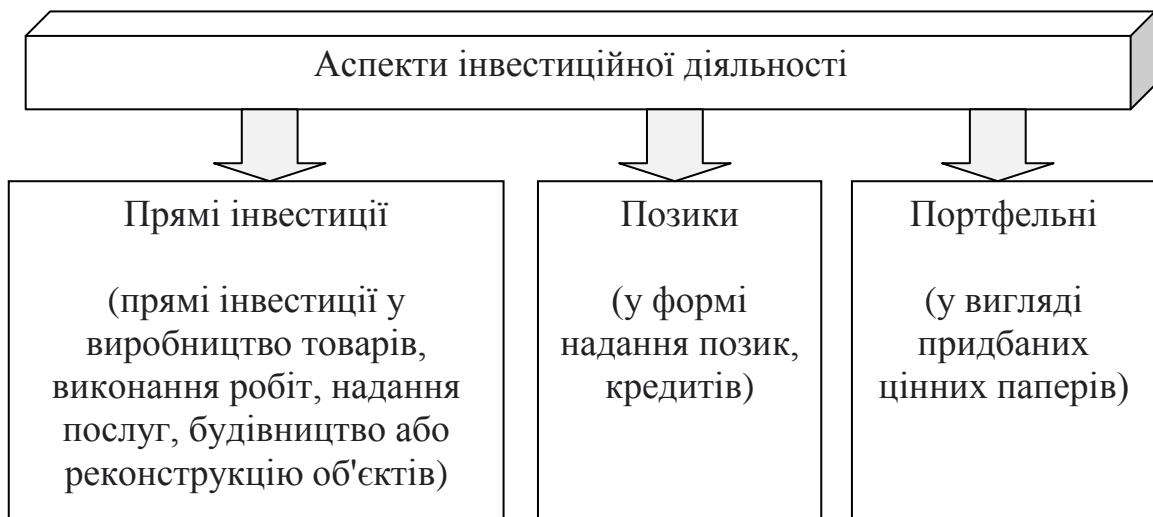

Рисунок 1.1 – Зміст інвестиційної діяльності

Крім того, інвестиційну діяльність можна розділити на [7-9]:

- фізичні об'єкти;
- фінансові інвестиції та права власності;
- інвестиції у вартість знань.

Реальні інвестиції (інвестиції в матеріальній формі) – це прямі інвестиції у виробництво продукції (товарів, робіт, послуг), виробничих запасів та інших видів рухомого та нерухомого майна. Інвестиції включають організацію (компанію, корпорацію, бізнес чи іншу установу), в управлінні якою бере участь інвестор.

До фінансових інвестицій належать вкладення в грошові та інші кошти, цільові банківські вклади та інші цінні папери (портфельні інвестиції), а також позики і кредити об'єктам інвестиційної діяльності (позичкові інвестиції). Інвестиція передбачає отримання інвестиційних дивідендів.

За концепцією інвестиційної діяльності експерти умовно поділяють її реалізацію на три етапи [10-12].

Етап 1. Підготовчий етап. На цьому етапі суб'єкт вирішує вкласти гроші. Водночас питань доцільності зазвичай не виникає, коли йдеться про інвестиції в поточне виробництво, оскільки назрілі питання вже вирішені. Якщо ви хочете організувати виробництво і збут нового продукту, перш за все необхідно розрахувати віддачу і ефективність. Для цього проводяться дослідження ринку, вивчаються можливості інвестування.

Обов'язковим заходом на цьому етапі є розробка інвестиційного проекту, яка включає демонстрацію економічної доцільності, розміру та строків інвестицій, а також необхідну проектно-кошторисну документацію (норми та правила), підготовлену відповідно до законодавства та стандартів України та затверджені в установленому порядку. Невід'ємною частиною інвестиційного проекту є бізнес-план, який містить опис фактичних дій щодо інвестування. Зокрема, у бізнес-плані повинні бути відображені характер

проекту, кошти фінансування, орієнтовна вартість проекту, термін виконання проекту (послуги), термін окупності інвестицій.

Перший етап зазвичай завершується підписанням інвестиційного договору, в якому визначаються права та обов'язки учасників щодо розміру інвестиційних коштів, умов і порядку інвестування, їх взаємодії під час реалізації інвестиційного проекту, порядку використання об'єктів інвестування, створення об'єктів. Відносини власності, цільовий розподіл операційного доходу тощо. Умови інвестиційного договору залишаються чинними протягом усього періоду його дії та можуть змінюватися, якщо після укладення договору законодавством будуть встановлені нові умови, що погіршують становище партнера. Підписанням інвестиційного договору вкладеним матеріальним і нематеріальним активам надається статус інвестування.

Етап 2. Інвестиційний етап характеризується тим, що в цей період здійснюється низка практичних дій, пов'язаних із реалізацією бізнес-плану, тобто пов'язаних із реалізацією інвестиційного проекту. Це може бути будівництво об'єкта та введення його в експлуатацію, введення в експлуатацію, придбання техніки та обладнання, виконання робіт, пов'язаних з його монтажем, тощо. Фактично, одним із елементів цього етапу є календарний графік виконання інвестиційного плану, який містить такі елементи: назва роботи, відповідальний за її виконання, тривалість, початок і закінчення робіт, порядок приймання виконаних робіт. Акти, пов'язані з реалізацією інвестиційних проектів, дуже різноманітні і оформляються юридичною формою шляхом укладення різноманітних договорів. Це можуть бути договори передачі майна, виконання робіт чи надання послуг, ліцензії та інші цивільно-правові договори. При цьому укладення та виконання різноманітних договорів на цій стадії інвестиційного процесу переслідує основну правову мету – виконання інвестиційних договорів, а діяльність

учасників має здійснюватися відповідно до інвестиційного законодавства. Друга фаза завершується створенням об'єктів інвестиційної діяльності.

Етап 3. Експлуатаційний етап. На цій фазі організовується виробництво товарів, інженерне виконання, надання послуг, створення систем збуту нової продукції тощо. При цьому інвестиції та витрати на реалізацію інвестиційного проекту компенсуються, а реалізація приносить дохід. Саме з цим періодом пов'язаний термін окупності проекту. Найчастіше на практиці дані оцінки реалізації інвестиційних проектів зводяться в таблиці, які складаються за такою схемою: назва об'єкта інвестування, термін реалізації (за планом і фактично), інвестиції (за кошторисна і фактична), термін окупності вартості (розраховується на основі планів і очікувань), причини відхилення від термінів. Отже, успішно організована інвестиційна діяльність визначає ефективний розвиток будь-якої підприємницької діяльності та високий рівень її економічної безпеки. Вирішальними чинниками організації ефективної інвестиційної діяльності є: фундаментальне поліпшення інвестиційного середовища, стабільність і передбачуваність бізнес-середовища інвестора.

У сучасних умовах процес успішного функціонування бізнесу та розвиток економіки значною мірою залежить від удосконалення його діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки.

Економічна безпека бізнесу – це стан, при якому суб'єкт господарювання прагне запобігти, послабити або захистити існуючі небезпеки та загрози чи інші непередбачені обставини шляхом найбільш ефективного використання ресурсів бізнесу, насамперед забезпечуючи досягнення бізнес-цілей в умовах конкуренції [13-15].

Економічна безпека підприємства складається з ряду напрямів забезпечення безпеки підприємства, серед яких [15-20]:

– фізична (включаючи персонал) безпека – пов'язана із запобіганням залишенню цінними працівниками своїх робочих місць для загрози

конкурентам, нещасним випадкам і хворобам працівників, а також зниженню їхніх можливостей;

– технічна безпека – забезпечення відображення загрози аварій і пошкоджень обладнання та конструкції. Загроза вартості обладнання та матеріалів проявляється у розкраданні сировини та готової продукції, руйнуванні будинків, приміщень, квартир, дач, гаражів та іншого нерухомого майна, виході з ладу систем зв'язку та комунального господарства, викраденнях, викраденнях та знищенні транспортних засобів;

– матеріальна (в тому числі сировинна) безпека – забезпечити кількісну і якісну достатність сировини і матеріалів для задоволення виробничих потреб підприємства;

– інституційна безпека – передбачає нагляд і контроль за виконанням контракту, забезпечення виконання екологічних інституційних вимог, дотримання нормальних процесів виробництва та інших бізнес-процесів, а також контроль за порушеннями;

– організаційна безпека – забезпечення ефективної координації дій компанії та її контрагентів у системі розподілу праці та кооперації;

– інформаційна безпека – призначена для запобігання загрозам розголошення цінних даних компанії - винаходів, ноу-хау, конструкторської та технічної документації, звітів про НДДКР тощо;

– продуктова безпека (товарів) – призначена для забезпечення безпеки продукту та синхронності товаропотоку;

– фінансова безпека – забезпечити готівковий розрахунок і своєчасність погашення кредиту, нормальне грошове забезпечення виробничого процесу;

– інвестиційна безпека – спрямована на уникнення економічних втрат при прийнятті інвестиційних рішень, попередження загроз і зниження ризику негативного впливу на реалізацію інвестиційних проектів.

Рисунок 1.2 – Напрями забезпечення економічної безпеки підприємства

Концепція економічної безпеки – це симбіотичні відносини перерахованих типів, оскільки будь-яка шкода, завдана бізнесу, також негативно впливає на його матеріальні складові.

Тому інвестиційна безпека є невід’ємною частиною економічної безпеки. Від ефективності, яку воно забезпечує, залежить безпека підприємства в цілому.

Інвестиційна безпека означає здатність уникнути великих соціальних та економічних втрат під час реалізації інвестиційних проектів.

Інвестиційна безпека забезпечується низкою політичних, організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на зниження інвестиційного ризику. З національного боку забезпечення інвестиційної безпеки включає безпеку патентних прав, ліцензій і контрактів; покращення бізнес-середовища, яке відображає політичну стабільність, соціальне та національне ставлення до іноземних інвестицій, стабільність законодавства про права власності; зменшення злочинної схильності; зменшення фінансових ризиків, конвертованість і стабільність національної валюти, розробка заходів щодо обмеження руху іноземного капіталу і товарів. Інвестиційна безпека також залежить від таких факторів, як розмір економіки та місткість ринку, рівень інфляції, податкові ставки, іноземні інвестиції та попит на валюту.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що інвестиційна та економічна безпека перебувають у тісному взаємозв'язку. Від ефективної та безпечної організації інвестиційної діяльності залежить економічна безпека підприємства в цілому, його можливості запобігання загрозам, уникнення ризиків та здатність досягнення поставлених цілей в умовах конкуренції та ризику.

1.2 Ризики в інвестиційній діяльності підприємства

Важливою особливістю інвестиційної діяльності підприємств в ринкових умовах є неповнота інформації про розвиток ситуації, що зумовлює те, що результати інвестування не можуть отримати чітку цінність і достовірність прийняття рішень. Таким чином, облік невизначеності та інвестиційного ризику став невід'ємною частиною корпоративної інвестиційної діяльності. Підприємства змушені постійно перебудовуватися, щоб забезпечити своєчасну реакцію на зміни в навколишньому середовищі та організаційні цілі.

Основною метою інвестиційної діяльності підприємства є збільшення прибутку інвестиційної діяльності з мінімальним рівнем інвестиційного ризику. Пошук оптимального поєднання прибутковості та ризику означає врахування ролі багатьох різних факторів, що ускладнює завдання. Водночас вирішення цієї проблеми є умовою ефективності будь-якої господарської діяльності.

Загалом під ризиком розуміють можливість виникнення певних несприятливих подій, які можуть призвести до збитків різного типу (наприклад, пошкодження майна, дохід нижче очікуваного рівня тощо).

Інвестиційний ризик – це можливість фінансових втрат у вигляді зменшення капіталу або недоотримання прибутку через невизначеність умов інвестиційної діяльності [21].

Інвестиційна діяльність супроводжується різними видами ризиків.

У загальному вигляді класифікацію найбільш значущих і специфічних для інвестування ризиків можна подати у вигляді схеми на рис. 1.3 [22-25].

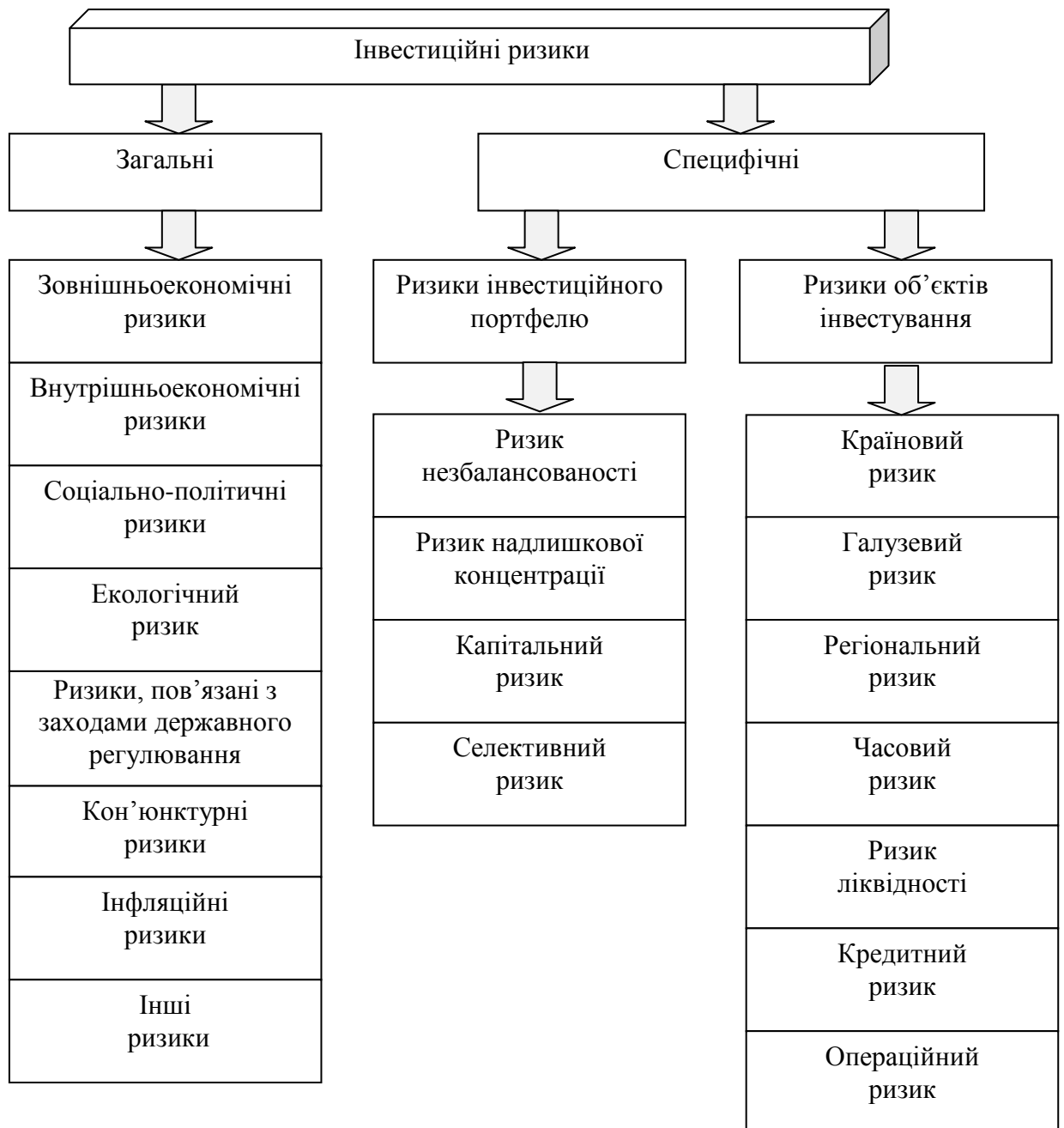

Рисунок 1.3 – Класифікація найбільш значущих інвестування ризиків

До загальних ризиків належать ті, які є загальними для всіх учасників інвестиційної діяльності та форм інвестування. Вони визначаються факторами, на які інвестори не можуть вплинути, обираючи, куди інвестувати.

До основних видів загальних ризиків належать зовнішньоекономічні ризики, пов'язані зі змінами зовнішньоекономічної діяльності, та

внутрішньоекономічні ризики, пов'язані зі змінами внутрішнього економічного середовища. У свою чергу, ці типи ризиків є сукупністю більш приватних типів ризиків.

Соціально-політичний ризик поєднує низку ризиків, пов'язаних зі змінами політичних інститутів, соціально-політичних механізмів влади та політичної нестабільності. У разі невеликих або короткострокових інвестицій із відповідним підвищенням процентних ставок інвестори приймають політичний ризик і ризик країни. У випадку з інвестиційними кредитами чи проектним фінансуванням зниження ризику можна забезпечити наданням державних гарантій.

Екологічний ризик виражається як можливість збитків, пов'язаних із стихійними лихами та погіршенням екологічної ситуації.

Ризики, пов'язані з національними регуляторними заходами, включають адміністративні обмеження на інвестиційну діяльність, економічне регулювання, оподаткування, валютне регулювання, процентну політику, регулювання ринку цінних паперів і ризик зміни законодавства.

Кон'юнктивний ризик – це ризик, пов'язаний із несприятливими змінами загальних економічних умов або окремих ринкових умов. Кон'юнктивні ризики можуть виникати через зміну фаз циклів економічного розвитку або кон'юнктивних циклів розвитку інвестиційного ринку.

Інфляційний ризик виникає тому, що в умовах високої інфляції кошти, вкладені в об'єкти інвестування, можуть не покриватися прибутком від інвестицій. Як правило, ризик інфляції практично виключно лягає на інвесторів (кредиторів), які повинні правильно оцінювати перспективи розвитку інфляційного процесу, тому при дослідженні якості інвестування в запропонований об'єкт прогнозований темп інфляції є зазвичай встановлюють. Різниця в рівнях інфляції по ресурсах і продуктах (неоднорідність інфляції) і перевищення інфляції над зростанням курсу іноземної валюти мають значний вплив на показники ефективності

інвестицій. Перехід до розрахунків у твердій валюті (або натуральних показниках при плануванні інвестицій) не скасовує необхідності врахування інфляційного ризику, оскільки наявність інфляції впливає на показники проекту не лише за вартісними, але й за характером: вплив інфляції змінюється реалізація проекту. Фінансові результати проекту та його параметри (заплановані обсяги необхідних ресурсів, виробництва, продажів тощо). Слід зазначити, що розрахунок інфляційного ризику багато в чому ускладнюється наявною неповною та неточною інформацією.

До ризиків погіршення умов у цій сфері діяльності відносяться ризики, пов'язані зі зростанням конкуренції, зміною споживчого попиту, банківськими кризами тощо.

Серед інших ризиків – економічні злочини, недобросовісні ділові партнери, невиконання, неповне або неякісне виконання зобов'язань партнерами тощо. інвестувати.

На відміну від загальних ризиків, конкретні ризики є повністю особистими для кожного інвестора. Вони об'єднують усі види ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю конкретного суб'єкта господарювання або інвестиціями в конкретний об'єкт інвестування. Конкретні ризики можуть бути пов'язані з непрофесійною інвестиційною політикою, необґрунтованою структурою інвестиційного капіталу та іншими подібними факторами, і їх негативних наслідків можна значною мірою уникнути шляхом підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю. Ці ризики диверсифікуються та зменшуються залежно від здатності інвесторів вибирати цілі інвестування з прийнятними ризиками та навіть фактичного обліку та контролю за ризиками.

Сукупність аналізованих ризиків за економічним змістом подібна до поняття несистематичного ризику. Несистематичний ризик також відомий як індивідуальний ризик, залишковий ризик, ідіосинкратичний ризик або ризик диверсифікації. Відокремлення систематичного та несистематичного ризиків

у сукупності ризиків, що виникають у результаті інвестиційної діяльності банку, дозволяє нам використовувати методологію теорії ефективного формування портфеля. Інструмент знаходиться на подальшому аналізі.

Розглядаючи конкретні ризики, доцільно розрізняти ризики, властиві інвестиційним портфелям, і ризики, властиві кожному виду інвестицій.

Портфельний ризик пов'язаний із погіршенням композиційної якості об'єктів інвестування та порушенням принципів формування портфеля. У свою чергу, він агрегований і містить більше приватних видів ризиків. До найважливіших з них можна віднести наступні види ризиків.

Капітальний ризик – це загальний ризик, що пов'язаний із загальним погіршенням якості інвестиційного портфеля, що вказує на можливість зазнати збитків при інвестуванні в інвестиції порівняно з іншими видами активів.

Ризик вибіркості пов'язаний з неправильною оцінкою інвестиційної якості конкретного об'єкта інвестування при виборі портфеля.

Створення ризику дисбалансу пов'язане з порушенням відповідності між інвестиціями та джерелами їх фінансування за кількісними та структурними показниками прибутковості, ризику та ліквідності.

Ризик надмірної концентрації (недостатньої диверсифікації) можна визначити як вузьке коло об'єктів інвестування, низьку диверсифікованість інвестиційних активів та джерел їх фінансування, внаслідок чого інвестори необгрунтовано покладаються на один напрямок інвестиційної діяльності в одній галузі чи секторі економіки, регіоні, або країна. При цьому цей ризик виражається як сукупність різноманітних ризиків (країни, галузі, регіону, кредиту тощо), об'єднаних конкретними специфічними характеристиками у визначенні.

Розглянуті ризики є специфічними ризиками портфельних інвестицій, пов'язаними із загальним функціонуванням портфеля, що означає, що ці ризики необхідно враховувати при формуванні та управлінні портфелем.

Крім цих типів ризиків, можна також виділити ризики, більшою чи меншою мірою притаманні різним типам об'єктів інвестування в портфелі, які слід враховувати при оцінці окремих інвестицій, а також портфеля в цілому. Основні типи наступні [25].

Країновий ризик – можливість збитків від розміщення коштів і ведення інвестиційної діяльності в країнах з нестабільними соціально-економічними умовами. Він включає пов'язані економічні, політичні, географічні, екологічні та інші ризики, які, на відміну від загальних ризиків аналогічного типу, описаних вище, можна зменшити, коли інвестор обирає альтернативні інвестиції.

Галузевий ризик – це ризик, пов'язаний зі зміною ситуації в галузі. Галузеві ризики базуються на таких факторах, як циклічний розвиток галузі, економічна адаптація, виснаження певних типів ресурсів і зміни ринкового попиту.

Регіональний ризик – це ризик збитків через регіональну економічну нестабільність, особливо в однопродуктових регіонах.

Тимчасовий ризик – можливість збитків через неправильні терміни вкладень в об'єкти інвестування та їх реалізації, сезонні та циклічні коливання.

Ризик ліквідності – ризик того, що об'єкт інвестування зазнає збитків у процесі реалізації внаслідок зміни оцінки якості інвестування.

Кредитний ризик – ризик втрати коштів або втрати первинної якості та вартості об'єктів інвестування внаслідок невиконання емітентом, позичальником або його поручителем своїх зобов'язань. Цей вид ризику є найбільш притаманним діяльності банків і пов'язаний він з можливим збільшенням витрат при наданні кредитів за «плаваючими» ставками, які мають тенденцію до зростання та зниження платоспроможності позичальника.

Операційний ризик – ризик збитків, завданих суб'єктами інвестиційної діяльності в інвестиційній діяльності внаслідок технічних порушень інвестиційних операцій, збою комп'ютерних систем обробки інформації та з інших причин.

Дана структура ризику повинна доповнювати типи ризику, властиві конкретній формі інвестування.

З класифікації, розглянутої на цьому етапі, зрозуміло, що інвестиційна діяльність піддається ряду ризиків. Це тому, що компанії працюють у невизначених і непередбачуваних умовах.

Отже, можна зробити висновок, що управління інвестиційною діяльністю має бути ефективним, необхідно розглядати можливі варіанти розвитку та безпосередньо прагнути уникати несприятливих варіантів з метою забезпечення інвестиційної безпеки, а відтак і економічної безпеки підприємства.

1.3 Методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства

Підприємство веде інвестиційну діяльність в умовах невизначеності та ризику. Для забезпечення високого рівня безпеки інвестицій компанії повинні проводити ефективне управління ризиками.

Управління ризиками – це процес зіставлення вигод від зниження ризиків із необхідними витратами та прийняття рішення про те, які дії вжити, включаючи відмову від будь-яких дій.

Управління ризиком в інвестиційній діяльності – це процес передбачення та протидії негативним фінансовим наслідкам, пов'язаний з його виявленням, оцінкою, запобіганням та страхуванням.

Управління ризиками базується на певних принципах, основними з яких є такі [26-30].

Усвідомлення прийняття ризику. Якщо менеджери хочуть отримати належну вигоду від реалізації інвестиційних проектів, вони повинні свідомо йти на ризик. Звичайно, для окремих проектів, оцінивши ступінь ризику, можна прийняти стратегію «уникнення ризику», але виключити ризики з інвестиційної діяльності підприємств неможливо, оскільки ризик є об'єктивним явищем, характерним для більшості господарських операцій. .

Керованість прийнятих ризиків. Портфель ризиків повинен включати насамперед ті ризики, які можуть бути нейтралізовані в процесі управління, незалежно від їх об'єктивної та суб'єктивної природи. Тільки від таких ризиків менеджер може використовувати весь внутрішній механізм їх нейтралізації, тобто. Відкрийте для себе мистецтво управління ризиками. Ризики, якими неможливо керувати, наприклад, форс-мажорні обставини, можуть бути передані лише зовнішнім страховим компаніям.

Сумісність прийняттого рівня ризику та рівня прибутку. Цей принцип є основним. Вона полягає в тому, що підприємство в процесі здійснення інвестиційної діяльності повинно приймати лише ті види фінансових ризиків, рівень яких не перевищує відповідного рівня прибутку за шкалою «прибутковість-ризик». Компанії повинні відмовитися від будь-якого типу ризику (або відповідно змінити розмір премії за цей ризик), рівень ризику якого перевищує рівень очікуваної прибутковості (включаючи премію за ризик) [27].

Сумісність допустимого рівня ризику з фінансовими можливостями підприємства. Очікуваний розмір фінансових втрат компанії, що відповідає тому чи іншому рівню ризику, повинен відповідати частці капіталу, що забезпечує внутрішнє страхування ризиків. В іншому випадку настання ризикових подій призведе до втрати частини активів, які гарантують

інвестиційну діяльність підприємства, що призведе до зниження його потенціалу прибутку та швидкості подальшого розвитку.

Розмір венчурного капіталу, включаючи відповідне фінансування внутрішнього страхування, має бути визначено бізнесом заздалегідь і служить межею для прийняття типів ризику, які не можуть бути передані торговим партнерам або зовнішнім страховикам.

Урахування часових факторів управління ризиками. Чим довше реалізовується інвестиційний проект і чим ширший обсяг супутніх ризиків, тим менше шансів забезпечити компенсацію його негативних фінансових наслідків за критеріями економічної ефективності управління ризиками. Якщо такі інвестиційні операції необхідні, бізнес повинен забезпечити необхідний додатковий рівень прибутковості не тільки за рахунок премії за ризик, а й за рахунок премії за ліквідність (оскільки період інвестиційного проекту – це сума інвестованого капіталу у ньому протягом періоду).

Урахування фінансової стратегії підприємства в процесі управління ризиками. Система управління ризиками зазвичай базується на загальних критеріях обраної компанією фінансової стратегії (що відображає її фінансову філософію щодо прийнятних рівнів ризику), а також фінансової політики щодо окремих сфер господарської діяльності [27].

Урахування можливості передачі ризику. Прийняття багатьох ризиків несумісне з фінансовою здатністю компанії компенсувати негативні наслідки ризикової події, якщо вона відбудеться. Водночас впровадження відповідних інвестиційних практик може залежати від стратегічних вимог та напряму економічної діяльності. Включення таких ризиків у комплексний портфель ризиків допустимо лише в тому випадку, якщо вони можуть бути частково або повністю передані партнерам проекту або зовнішнім страховим компаніям. При формуванні портфеля ризиків інвестиційного проекту необхідно враховувати критерії зовнішнього страхування ризиків.

В інвестиційній діяльності основним завданням менеджменту є прийняття рішення про прийнятність ризиків, тобто оцінка того, чи є ймовірність недосягнення очікуваних результатів і можливі збитки занадто високою і існує загроза банкрутства.

Необхідно враховувати зниження рівня ризику та можливості можливих втрат. Тому можна обговорювати вплив менеджменту на ризик в інвестиційній діяльності у двох напрямках:

- розробити та застосувати заходи для зменшення самого ризику (тобто ймовірності подій, які призведуть до відхилення результатів від очікувань);

- розробити та застосувати заходи для зменшення наслідків ризиків (тобто мінімізації відхилень результатів від очікувань).

Заходи щодо зменшення ризику можуть включати:

- перерозподілити та/або збільшити ресурси;

- коригування календаря проекту (наприклад, перерозподіл витрат або зменшення ризиків, пов'язаних із природними та кліматичними явищами);

- проводити додаткові дослідження та опитування, наприклад додаткові дослідження ринку;

- коригування проектної документації та техніко-економічних показників.

Із метою зменшення наслідків ризиків доступні такі засоби [28]:

- страхування;

- участь поручителів;

- участь співінвесторів (для зменшення обсягу власних інвестицій).

Для забезпечення безпеки інвестицій підприємства можуть застосовувати наступні методи управління інвестиційними ризиками [26, 29]:

- передача ризику;

- зменшення ризику (запобігання та контроль);

- резервні кошти для покриття непередбачених витрат;

- поглинання ризику;

- розподіл ризиків між учасниками проекту;
- уникнення (скасування) ризику;
- утримання ризику.

Передача ризику – це передача відповідальності за ризик іншій стороні, як правило, страховій компанії, за плату. Іншими методами передачі ризику є хеджування та диверсифікація. Хеджування відноситься до страхування за допомогою торгових інструментів, таких як форварди, опціони та ф'ючерси.

Диверсифікація – це виділення інвестицій з різних фінансових інструментів. Це означає, що ризик портфеля різних інструментів є меншим, ніж сума ризиків окремих інструментів (враховуючи, звичайно, їх вагу в портфелі). У той же час прибутковість портфеля все ще дорівнює сумі прибутковості окремих інструментів.

Розподіл ризиків між учасниками проекту планується під час підготовки проекту.

Зберігання ризику – Залишайтеся відповідальними за ризик, бажаючи та здатні покривати можливі збитки за допомогою власних коштів. Зазвичай такий спосіб управління зводиться до створення спеціальних фондів і резервів на випадок збитків.

Зменшення ризику (запобігання та контроль) – вжиття власних спеціальних заходів для обмеження розміру ризику, створення спеціальних систем запобігання збиткам (контроль, системи безпеки, технічні засоби захисту, пожежогасіння тощо).

Поглинання ризик – передбачає приєднатися до фази прийняття ризику в середу та звести ймовірність ризику до нуля.

Уникнення ризику (скасування) є найпростішим методом і полягає у відмові від виконання певних дій. Однак для підприємців це також означає можливу втрату прибутку. Слід зазначити, що насправді ризиків не завжди можна уникнути.

Тому для безпеки інвестиційної діяльності компанії повинні організувати управління інвестиційними ризиками на найвищому рівні. Для цього необхідно використовувати найоптимальніший метод управління інвестиційними ризиками, враховуючи при цьому фактори, які впливають на інвестиційні проекти.

Таким чином, у першому розділі роботи розглянуто теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Розкрито поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства.

Інвестиційна діяльність – це ряд практичних дій, пов'язаних із здійсненням інвестицій, або інвестуванням, і здійсненням інвестицій.

Інвестиційна діяльність характеризується високими витратами і високими ризиками.

Основним суб'єктом інвестиційної діяльності є учасники інвестиційного процесу, вони беруть участь у формуванні та прийнятті управлінських рішень в інвестиційному процесі.

Об'єктами інвестиційної діяльності є: програми, системи, портфелі, проекти тощо.

Зміст інвестиційної діяльності полягає у кількох напрямках, що представлено графічно.

Крім того, інвестиційну діяльність можна розділити на:

- фізичні об'єкти;
- фінансові інвестиції та права власності;
- інвестиції у вартість знань.

Реальні інвестиції (інвестиції в матеріальній формі) – це прями інвестиції у виробництво продукції (товарів, робіт, послуг), виробничих запасів та інших видів рухомого та нерухомого майна. Інвестиції включають

організацію (компанію, корпорацію, бізнес чи іншу установу), в управлінні якою бере участь інвестор.

До фінансових інвестицій належать вкладення в грошові та інші кошти, цільові банківські вклади та інші цінні папери (портфельні інвестиції), а також позики і кредити об'єктам інвестиційної діяльності (позичкові інвестиції). Інвестиція передбачає отримання інвестиційних дивідендів.

У сучасних умовах процес успішного функціонування бізнесу та розвиток економіки значною мірою залежить від удосконалення його діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки.

Економічна безпека бізнесу – це стан, при якому суб'єкт господарювання прагне запобігти, послабити або захистити існуючі небезпеки та загрози чи інші непередбачені обставини шляхом найбільш ефективного використання ресурсів бізнесу, насамперед забезпечуючи досягнення бізнес-цілей в умовах конкуренції.

Узагальнено елементний склад економічної безпеки підприємства.

Інвестиційна безпека є невід'ємною і дуже важливою частиною економічної безпеки підприємства.

Інвестиційна безпека означає здатність уникнути великих соціальних та економічних втрат під час реалізації інвестиційних проектів.

Наведено класифікацію найбільш значущих і специфічних для інвестування ризиків.

Проаналізовано методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Управління ризиками – це процес зіставлення вигод від зниження ризиків із необхідними витратами та прийняття рішення про те, які дії вжити, включаючи відмову від будь-яких дій.

Управління ризиком в інвестиційній діяльності – це процес передбачення та протидії негативним фінансовим наслідкам, пов'язаний з його виявленням, оцінкою, запобіганням та страхуванням.

Для забезпечення безпеки інвестицій підприємства можуть застосовувати наступні методи управління інвестиційними ризиками:

- передача ризику;
- зменшення ризику (запобігання та контроль);
- резервні кошти для покриття непередбачених витрат;
- поглинання ризику;
- розподіл ризиків між учасниками проекту;
- уникнення (скасування) ризику;
- утримання ризику.

Для безпеки інвестиційної діяльності компанії потрібна організація управління інвестиційними ризиками на найвищому рівні. При цьому необхідно використовувати оптимальний метод управління інвестиційними ризиками, враховуючи при цьому фактори, що впливають на інвестиційні проекти.

2 АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТИЦІЙ ПП «СІГМА»

2.1 Основні результати діяльності підприємства

Основним завданням ПП «Сігма» є виробництво та доведення до споживача товарів першої необхідності незалежно від його місця розташування.

ПП «Сігма» є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий рахунок в установах банків, круглий друк зі своїм найменуванням, умовний штамп та інші реквізити.

ПП «Сігма» здійснює заготівельну, торгову, посередницьку та іншу діяльність, яка не заборонена законодавством України, всіляко сприяє розвитку соціально-побутової інфраструктури; поширює серед населення інформацію про цілі, принципи та діяльність руху споживчої кооперації.

Кошти утворюються за рахунок відрахувань чистого прибутку, одержуваного внаслідок господарської діяльності та інших джерел, не заборонених чинним законодавством. Кошти можуть бути власними та позиковими. Власні кошти включають кошти, отримані з допомогою результатів своєї господарської діяльності, інших коштів, у безоплатному порядку. Позикові кошти утворюються за рахунок кредитів банків, тимчасової фінансової допомоги, у тому числі від громадян, що надходить на договірній основі.

Динаміка основних економічних показників діяльності ПП «Сігма» наведено в таблиці 2.1 та на рис. 2.1.

Дані таблиці показують, що за період, що аналізується, спостерігається постійний зростання виручки від реалізації: у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 11,2%, а в 2021 р. – на 14,09%.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних економічних показників діяльності
ПП «Сігма» за 2019-2021 рр.

Показник	Рік			Відхилення, (+;-)		Темп росту, (%)	
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Виручка від реалізації							
у дійсн. цінах, тис. грн.	82329	91557	104464	9228	12907	111,2	114,09
у порівн. цінах, тис. грн.	82329	81747	93521	-582	11774	99,3	114,4
Витрати обігу							
Усього, тис. грн.	66674	74498	84674	7824	10176	111,7	113,6
Операц. доходи, тис. грн.	423	264	1746	-159	1482	62,4	661,4
Операц. витрати, тис. грн.	426	207	1413	-219	1209	48,6	682,6
Валовий прибуток (збиток)							
Усього, тис. грн.	15655	17059	19790	1404	2731	108,9	116,0
У відсотках до виручки, %	19,0	18,6	18,9	-0,4	0,3	-	-
Прибуток до оподаткування	2524	1054	1324	-1470	270	41,8	125,6
Чистий прибуток	999	507	591	-492	84	50,7	116,6
Рентабельність продажів, %	80,9	81,4	81,0	0,5	-0,4	-	-

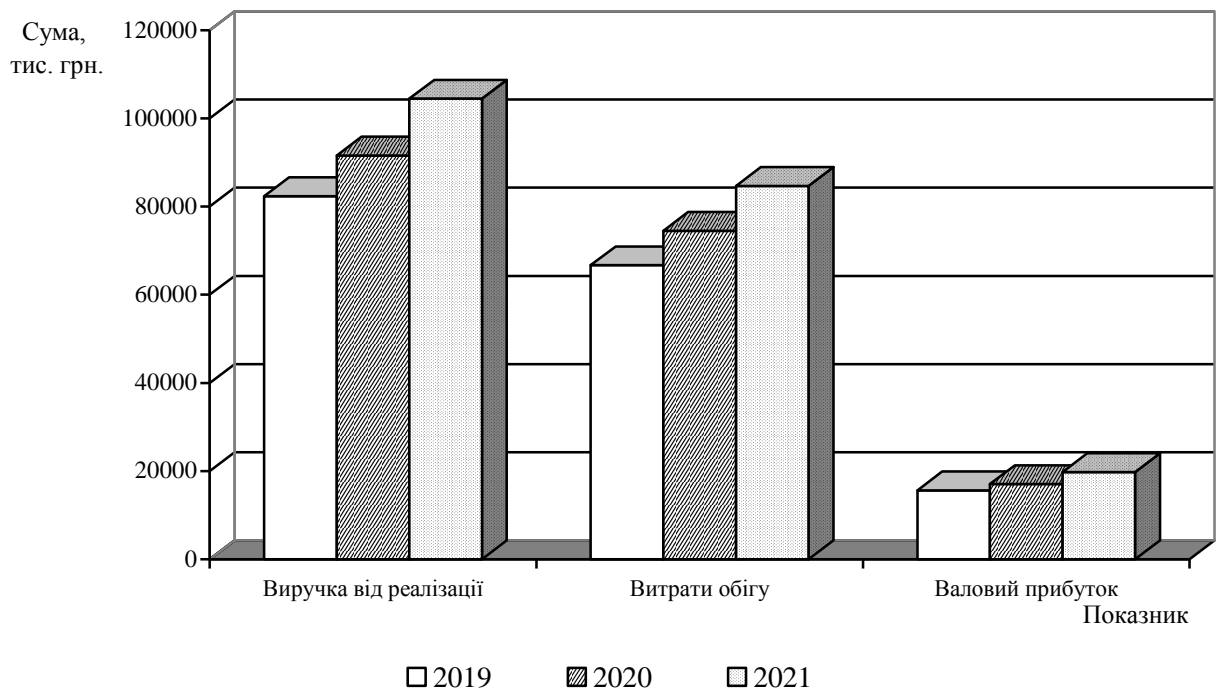

Рисунок 2.1 – Динаміка виручки від реалізації продукції, витрат обігу та валового прибутку ПП «Сігма»

У порівняних цінах виручка падає в 2020 р. порівняно з 2019 р. на 582 тис. грн., а в 2021 р. спостерігається її приріст на 11774 тис. грн.

Витрати обігу протягом усього періоду зростають – у 2020 р. вони збільшилися на 11,7%, а в 2021 р. порівняно з 2020 – на 13,6%. Рівень витрат до виручки суттєво не змінюється.

Так, у 2019 р. він склав 80,9%, у 2020 та 2021 – 81,4% і 81% відповідно.

Операційні доходи та операційні витрати у 2020 р. порівняно з 2019 р. знижуються на 37,6% та 51,4% відповідно і зростають у 2021 р. Валовий прибуток за сумою постійно зростає.

У 2020 р. порівняно з 2019 р. вона збільшилася на 1404 тис. грн. грн., а в 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 2731 тис. грн. грн.

Рівень прибутку до виручки змінився – у 2020 р. він знизився на 0,4%, а в 2021 році спостерігається невелике збільшення – на 0,3%. Це пов'язано зі зміною частки витрат звернення у виручці.

Прибуток до оподаткування був найбільшим у 2019 р., у 2020 він знизився на 1470 тис. грн. грн. У 2021 р. спостерігається позитивна тенденція і прибуток зріс на 25,6% і склав 1324 тис. грн.

Чистий прибуток також у 2020 р. знизився порівняно з 2019 р. майже у половину, а у 2021 році знову зріс на 16,6%, що є позитивним моментом у діяльності підприємства.

Усі результати господарської діяльності підприємства значною мірою залежать від забезпеченості майном і його використання (табл. 2.2).

Дані таблиці показують, що необоротні засоби 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилися, а оборотні на 28%. За період 2020-2021 рр. необоротні активи знизилися на 3,4%, а оборотні збільшилися на 31%. У цілому нині, за аналізований період відбулося зростання показників, що характеризують активи підприємства, як у необоротним активам і по оборотним.

Таблиця 2.2 – Структура та динаміка майна ПП «Сіґма» за 2019-2021 рр., тис. грн

Показник	Рік						Динаміка структури, (%)	
	2019		2020		2021		2020/2019	2021/2020
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Необоротні активи	12330	58,2	13262	53,9	12814	46,3	92,6	85,9
У т.ч. основні засоби	12330	100	13262	100	12814	1000	-	-
Оборотні активи	8864	41,8	11351	46,1	14870	53,7	110,3	116,5
У т.ч. запаси	7173	80,9	9570	84,3	13371	89,9	104,2	106,6
ПДВ за придбаним цінностям	63	0,9	60	0,5	-	-	55,5	-
Короткострокова дебіторська заборгованість	1303	18,2	986	8,7	922	6,9	47,8	79,3
Грошові кошти	265	2,9	618	5,4	258	0,9	186,2	16,6
Разом	21194	100	24613	100	27684	100	-	-

Що стосується структури майна ПП «Сіґма», то у 2019-2020 рр. велику частку займали необоротні активи – 52,8% та 53,9% відповідно, а у 2021 р. питома вага оборотних активів перевищила питому вагу необоротних – 53,7% та 46,3% відповідно.

Необоротні активи протягом усього періоду, що аналізується, складаються з основних засобів.

В оборотних активах найбільшу питому вагу займають запаси та спостерігається їх зростання: у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 4,2%; у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 6,6%. Питома вага НДС знижується в 2020 р. порівняно з 2019 р., а в 2021 р. взагалі відсутній.

Частка короткострокової заборгованості знижується в 2020 р. порівняно з 2019 р. на 52,2% і в 2021 р. порівняно з 2020 р. на 20,7%.

Питома вага коштів у загальному обсязі оборотних коштів змінюється як у сумі, так і в частки – у 2019 р. вона складала 2,9%, у 2020 р. – 5,4%, у 2021 р. – 0,9%.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства також залежить багато в чому від забезпеченості основними засобами та рівня їх використання. Динаміка показників ефективності використання основних засобів представлена таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ПП «Сіґма» за 2019-2021 рр.

Показник	Рік			Динаміка	
	2019	2020	2021	2020/2019, %	2021/2020, %
Виручка, тис. грн	82329	91557	104464	111,2	114,09
Прибуток, тис. грн	15655	17059	19790	108,9	116,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	11908	12796	13038	107,5	101,9
Фондовіддача, грн	6,9	7,2	8,0	104,3	111
Фондомісткість, грн	0,14	0,13	0,12	92,8	92,3
Фондорентабельність, %	26,9	15,6	16,5	57,9	105,8

З даних таблиці можна зазначити збільшення середньорічної вартості основних засобів протягом усього аналізованого періоду.

Це пояснюється тим, що протягом 2020-2021 рр. було збільшено кількість виробничого інвентарю, машин, обладнання та транспортних засобів, що спричинило значне збільшення основних засобів. Протягом усього періоду також спостерігається зростання фондовіддачі на 4,3% у 2020 р. порівняно з 2019 р. і на 11% в 2021 р. Фондомісткість з 2019 р. по 2020 р. незначно знизилася – на 0,01, і в 2021 р. так само. Також протягом усього періоду спостерігається зниження фондорентабельності. Так, у 2020 р. порівняно з 2019 р. показник знизився на 42,1%, а в 2021 р. порівняно з 2020 р. він збільшився на 5,8%.

Для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно постійно проводити аналіз основних показників діяльності, щоб вчасно оцінити резерви зниження тих чи інших витрат, тим самим підвищити рентабельність фірми. Проаналізувавши динаміку основних показників діяльності ПП «Сіґма», можна зробити висновок, що спостерігається стійке зростання виручки від реалізації продукції та рентабельності обороту, що є позитивною тенденцією у діяльності підприємства. Далі треба проаналізувати динаміку та структуру основного капіталу цього підприємства.

2.2 Склад і методи оцінки основного капіталу

Основний капітал організації та її головний елемент – основні засоби, оцінюються з допомогою трьох груп показників: показники оцінки вартості, показники оцінки ефективності використання та показники оцінки руху (відтворення).

До показників оцінки вартості належить первісна, відновна та залишкова вартість основних засобів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка основних засобів за первісною та залишковою вартістю ПП «Сігма» за 2019-2021 роки (на кінець року)

Показник	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, (+/-)		Темп росту, %	
				2020/ 2019	2021/ 2020	2020/ 2019	2021/ 2020
Початкова вартість, тис. грн.	19567	22272	29819	2705	7547	113,8	133,9
Залишкова вартість, тис. грн.	12814	14748	21571	1934	6823	115,1	146,3

За даними таблиці 2.4 видно, що протягом усього періоду спостерігається збільшення основних засобів як за первісною, так і за залишковою вартістю. У 2021 р. порівняно з 2019 р. збільшення основних засобів за первісною вартістю склало 13,8%, у 2020 р. порівняно з попереднім – 33,9%.

Залишкова вартість являє собою вартість основних засобів, із урахуванням їхнього зносу, тобто зменшена на суму амортизації. У 2021 р. порівняно з 2019 р. вона зросла на 15,1%, а в 2020 р. – на 46,3%. Рух (відтворення) основних засобів характеризується системою різних коефіцієнтів (введення, вибуття тощо)

Балансова вартість основних засобів визначається за формулою:

$$OЗ_K = OЗ_{\Pi} + OЗ_B - OЗ_L, \quad (2.1)$$

де $OЗ_{\Pi}$, $OЗ_K$ – вартість основних засобів відповідно на початок та кінець року, грн.;

$OЗ_B$, $OЗ_L$ – вартість відповідно введених та ліквідованих основних засобів, грн.

Коефіцієнт вибуття основних засобів (K_L) визначається за формулою:

$$K_L = \frac{OЗ_L}{OЗ_{\Pi}}. \quad (2.2)$$

Коефіцієнт введення (оновлення) основних засобів (K_B) розраховується за формулою:

$$K_B = \frac{OЗ_B}{OЗ_K}. \quad (2.3)$$

Причому важливі як величини кожного з цих коефіцієнтів, а й різниця з-поміж них. Наприклад, при високому коефіцієнті оновлення та низькому коефіцієнті вибуття в організації наростає вантаж старих засобів.

Крім того, доцільно розраховувати та аналізувати коефіцієнт фізичного зносу основних засобів (K_L), який визначається за формулою:

$$K_L = \frac{A}{OЗ} \text{ або } K_L = \frac{T_{\Phi}}{T_H}, \quad (2.4)$$

де A – сума зносу основних засобів, грн;

ОЗ – початкова балансова вартість основних засобів, грн.;

T_{Φ}, T_H – відповідно фактичний та нормативний строк служби інвентарного об'єкту.

Коефіцієнт гідності основних засобів (K_{Γ}), який характеризує їхній стан на певну дату, розраховується за формулою:

$$K_{\Gamma} = \frac{OЗ - A}{OЗ} . \quad (2.5)$$

Результати розрахунків представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників стану та руху основних засобів ПП «Сігма» за 2019-2021 рр.

Показник	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, (+/-)	
				2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,13	0,01	0,04	-0,12	0,01
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,08	0,13	0,28	0,05	0,15
Коефіцієнт фізичного зносу основних засобів	0,34	0,34	0,28	-	-0,06
Коефіцієнт гідності основних засобів	0,65	0,66	0,72	0,01	0,06

За даними таблиці 2.5 видно, що протягом 2019-2021 рр. спостерігається зниження такого показника як коефіцієнт вибуття основних коштів, що є позитивним моментом у діяльності ПП «Сігма», оскільки списується набагато менше основних засобів, ніж вводиться в експлуатацію. Проте в 2020 р. порівняно з 2019 р. спостерігається незначний зріст даного коефіцієнту – на 0,01.

Щодо коефіцієнта оновлення основних засобів, то в ПП «Сігма» намітилася тенденція збільшення вартості введених основних засобів порівняно з вибулими: у 2019 р. на 0,05 і в 2020 р. на 0,15. Ситуація, що

склалася, оцінюється позитивно й свідчить про те, що на аналізованому підприємстві проводиться заміна старого обладнання на нове.

Зниження коефіцієнта зносу в досліджуваному періоді оцінюється позитивно і свідчить про досить високому технічному стані основних засобів, про що також свідчить зростання коефіцієнта придатності 2021 р. порівняно з 2019 р. на 0,01, а в 2020 р. порівняно з 2019 р. на 0, 06. Для глибшого вивчення основних засобів необхідно проаналізувати їхню структуру та простежити її зміну.

Стан основних засобів та ефективність їх використання серйозно впливає на результати діяльності підприємства. Результатом першого рівня є виручка від реалізації (обіг), яка розраховується за формулою:

$$B = OZ \cdot \Phi B, \quad (2.6)$$

де B – виручка від реалізації, тис. грн.;

OZ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.;

ΦB – фондівдача, грн.

Розрахуємо приріст виручки під впливом екстенсивного фактора (збільшення суми основних засобів) і інтенсивного фактора (фондовіддачі). Дані запишемо в таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Вплив збільшення середньорічної вартості основних засобів і фондівдачі на зміну виручки ПП «Сігма» за 2019-2021 рр.

Фактор	Алгоритм розрахунку	Результат, тис. грн	
		2021 /2019	2020 /2019
Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів	$(OZ_1 - OZ_0) \cdot \Phi B_0$	5944	42033,6
Вплив зміни фондівдачі	$(\Phi B_1 - \Phi B_0) \cdot OZ_1$	22198	-8571,6
Загальна зміна	$OZ_1 \cdot \Phi B_1 - OZ_0 \cdot \Phi B_0$	28142	33462

Дані таблиці 2.6 показують, що основний вплив на виручку ПП «Сігма» за досліджуваний період справив екстенсивний фактор-збільшення суми основних засобів, за рахунок якого відбувся приріст виручки у 2019 р. та у 2020 р. відповідно 5944 тис. грн та 42033,6 тис. грн.

Інтенсивний фактор у 2019 р. також позитивно вплинув на виручку через уповільнення зростання фондів віддачі на 1,6 він зріс на 22198 тис. грн, але в 2020 р. зниження фондів віддачі знизило виручку ПП «Сігма» на 8571,6 тис. грн.

Далі доцільно провести аналіз впливу змін середньорічної вартості основних засобів на прибуток. Для цього використаємо наступну формулу:

$$\Delta\Pi = \frac{P_0 \cdot (OZ_1 - OZ_0)}{100} \quad (2.7)$$

де OZ_1 – середньорічна вартість основних засобів звітного періоду;

OZ_0 – середньорічна вартість основних засобів попереднього періоду;

P_0 – рентабельність основних засобів попереднього періоду.

Дані аналізу представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Результати розрахунку зміни суми чистого прибутку під впливом змін основних засобів ПП «Сігма» за 20019-2020 рр.

Рік	Основні засоби базисного періоду, тис. грн	Основні засоби звітного періоду, тис. грн	Рентабельність основних засобів базисного періоду, %	Зміна суми прибутку, тис. грн
2019	13038	13781	4,5	33,4
2020	13781	18159,5	13,3	582,3

Таким чином, дані таблиці 2.7 показують, що у 2019 р. за рахунок збільшення середньорічної вартості основних засобів на 743 тис. грн порівняно з 2021 р. чистий прибуток збільшився на 33,4 тис. грн, у 2020 р.,

вплив даного фактора виявився ще сильнішим – за рахунок збільшення середньорічної вартості основних засобів на 4378,5 тис. грн, чистий прибуток зріс на 582,3 тис. грн.

Провівши аналіз стану та ефективності використання основних засобів ПП «Сігма» можна зробити такі висновки.

Протягом усього аналізованого періоду проводиться своєчасна заміна старого обладнання на нове, при цьому списується основних засобів менше, ніж вводиться в експлуатацію, що є позитивним моментом діяльності підприємства.

Проаналізувавши структуру основних засобів видно, що найбільша питома вага належить пасивній частині – понад 70%, яка представлена будинками, спорудами, земельними ділянками та іншими основними засобами. Частка активної частини основних засобів протягом усього періоду збільшується, що пов'язано з придбанням нових транспортних засобів та обладнання.

Важливим моментом в аналізі основних засобів є оцінка ефективності їх використання.

Розраховані показники характеризують позитивну тенденцію у використанні цього виду ресурсів – зростання фондівіддачі за 2021-2020 рр. становило 1,1 п.п. та зниження фондомісткості на 0,01 п.п. Крім того, за 2020-2021 рр. спостерігається значне зростання фондорентабельності – утричі.

Ефективність використання основних засобів справила позитивний вплив як на виручку, так і на прибуток ПП «Сігма».

2.3 Прямі інвестиції як засіб відтворення основного капіталу для підприємства

Відтворення основного капіталу для підприємства може здійснюватися або з допомогою прямих інвестицій, або шляхом передачі об'єктів основного капіталу засновниками рахунок внесків у статутний капітал, або за безоплатної передачі юридичними і фізичними особами.

Основним методом розширення відтворення основного капіталу є прямі інвестиції (капітальне вкладення). Прямі інвестиції – це витрати на створення нових об'єктів основного капіталу, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння діючих об'єктів основного капіталу.

Співвідношення витрат у цих напрямках називають відтворювальною структурою прямих інвестицій.

Під розширенням розуміється будівництво других і наступних черг підприємства, додаткових виробничих комплексів і виробництв, і навіть спорудження нових чи розширення існуючих цехів основного призначення.

На ПП «Сігма» буде відкрито за рахунок залучення інвестицій обладнаний цех для виробництва будівельних матеріалів.

Реконструкція являє собою повне або часткове переобладнання та перебудову підприємства із заміною морально застарілого та зношеного обладнання, усуненням диспропорцій у технологічних ланках та допоміжних службах.

З 2021 року на ПП «Сігма» ведеться реконструкція службових приміщень.

Технічне переозброєння включає комплекс заходів (без розширення виробничих площ) щодо підвищення до сучасних вимог технічного рівня окремих ділянок виробництва, впровадження нової техніки та технологій.

Технологічна структура прямих інвестицій складається із трьох основних елементів:

- придбання обладнання;
- видатків на виконання будівельно-монтажних робіт;
- інших прямих інвестицій.

Фінансування прямих інвестицій – це порядок надання коштів, система витрачання та контролю за цільовим та ефективним їх використанням.

Методи фінансування залежить від конкретних умов функціонування підприємства.

У даний час фінансування прямих інвестицій здійснюється за рахунок:

- власних фінансових ресурсів та внутрішньогосподарських резервів;
- позикових коштів;
- залучених коштів, одержуваних від емісії цінних паперів, пайових та інших внесків юридичних та фізичних осіб;
- грошових коштів, що надходять у порядку перерозподілу з централізованих інвестиційних засобів концернів, асоціацій та інших об'єднань;
- коштів позабюджетних засобів;
- асигнувань із бюджетів різних рівнів, що надаються на безповоротній основі наступних коштів іноземних інвесторів.

Власні фінансові ресурси підприємства включають початкові внески засновників у час організації та частину коштів, отриманих у результаті його господарську діяльність.

Власні джерела фінансування прямих інвестицій поділяються на дві групи – джерела, що утворюються від проведення робіт господарським способом, та джерела, одержувані від результатів основної діяльності підприємства.

Джерела, що утворюються від проведення робіт господарським способом, включають: мобілізацію внутрішніх ресурсів прибутку за

капітальними роботами, економію від зниження собівартості товару або продукції, що виробляється, та інші джерела.

Власні джерела, отримані в результаті основної діяльності підприємства, включають амортизаційні відрахування та прибуток від основної діяльності.

У коштах на фінансування прямих інвестицій найбільшу питому вагу займають амортизаційні відрахування.

Прибуток від основної діяльності – важливе джерело фінансування прямих інвестицій на підприємстві, яке пов'язує кінцеві фінансові результати діяльності та можливості розвитку.

Сума прибутку, призначена для фінансування інвестицій в основний капітал, визначається при її розподілі у фінансовому плані.

За нестачі власних джерел фінансування інвестицій підприємство змушене вдаватися до зовнішніх запозичень.

До позикових коштів відносяться довгострокові кредити банків, які можуть надаватися підприємствам:

- на будівництво, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння підприємства;
- на придбання рухомого та нерухомого майна (машин, обладнання, транспортних засобів, будівель та споруд);
- на здійснення природоохоронних заходів.

Банківські кредити надаються підприємству виходячи з кредитного договору. Кредит надається за умов повернення, терміновості, платності, забезпеченості під гарантії, заставу нерухомості, заставу інших активів підприємства.

Джерелом фінансування відтворення основних засобів є позикові кошти інших підприємств. Підприємствам можуть також надаватися позики індивідуальними інвесторами (фізичними особами).

Наступним джерелом фінансування прямих інвестицій є залучені кошти, одержувані підприємством фінансовому ринку.

Випуск цінних паперів – облігацій, векселів та їх розміщення на фінансовому ринку суттєво розширюють можливості підприємства із залучення тимчасово вільних коштів інших підприємств організацій та громадян для інвестування.

Вибір джерел фінансування в основний капітал має вирішуватися підприємством з урахуванням багатьох чинників: вартості капіталу, що залучається, ефективності віддачі від нього, співвідношення власного та позикового капіталу визначального рівня фінансової незалежності підприємства, ступеня ризику різних джерел фінансування, економічних інтересів інвесторів і кредиторів.

Діяльність будь-якої фірми, однак, пов'язані з вкладенням ресурсів у різні види активів, придбання яких необхідне здійснення основний діяльності цієї фірми. Але підвищення рівня рентабельності фірма також може вкладати тимчасово вільні ресурси у різні види активів, які приносять дохід, але з що у основний діяльності. Така діяльність фірми називається інвестиційною, а керування такою діяльністю – інвестиційним менеджментом фірми.

Процес інвестування відіграє важливу роль у економіці будь-якої країни. Інвестування визначає економічне зростання держави, зайнятість населення та становить істотний елемент бази, де якраз і ґрунтується економічний розвиток суспільства. Тому проблема щодо ефективного здійснення інвестування заслуговує на серйозну увагу, особливо в часи укрупнення суб'єктів ринкових відносин і переділу власності.

Інвестиціями називаються вкладення фінансових ресурсів (капіталовкладення) у матеріальні цінності. Здійснення інвестицій – тривалий у часі процес. Тож завдяки ефективному застосуванню капіталовкладень підприємство формує свою інвестиційну політику. Політика є загальним керівництвом для дій та прийняття рішень, що робить досягнення цілей

підприємства більш простим процесом. Саме за допомогою інвестиційної політики підприємство реалізує свої можливості для передбачення довгострокових тенденцій економічного розвитку та адаптації до них.

На багатьох підприємствах та об'єднаннях стає повсякденною практика диференціації права прийняття рішень інвестиційного характеру, тобто максимальна величина інвестицій обмежується, у межах якої той чи інший керівник може приймати самостійні рішення.

Нерідко рішення мають прийматися за умов, коли є низка альтернативних чи взаємно незалежних інвестиційних можливостей. У цьому випадку необхідно зробити вибір одного або декількох варіантів, ґрунтуючись на прийнятих умовах.

В умовах ринкової економіки можливостей для інвестування досить багато. Натомість будь-яке підприємство має певну обмежену кількість фінансових ресурсів, доступних для інвестування. Тому постає завдання оптимізації інвестиційного портфеля.

Тут дуже важливий чинник ризику. Інвестиційна діяльність завжди реалізується в умовах невизначеності, ступінь якої може значною мірою змінюватися. Наприклад, під час придбання нових основних засобів ніколи не можна дізнатися, яким буде економічний ефект даної операції. Тому нерідко рішення приймаються на інтуїтивній логічній основі, проте вони повинні підкріплюватися економічним розрахунком.

Визначення інвестиційних можливостей є відправною точкою для діяльності з інвестування. Зрештою, це може стати початком мобілізації інвестиційних коштів.

Методичною основою проведення досліджень стали роботи [31-40].

Таким чином, у другому розділі роботи здійснено аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сіґма».

Основним завданням ПП «Сіґма» є виробництво та доведення до споживача товарів першої необхідності незалежно від його місця розташування.

Наведено динаміку основних економічних показників діяльності ПП «Сіґма» за 2019-2021 рр.

Дані таблиці показують, що за період, що аналізується, спостерігається постійний зростання виручки від реалізації: у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 11,2%, а в 2021 р. – на 14,09%.

Чистий прибуток також у 2020 р. знизився порівняно з 2019 р. майже у половину, а у 2021 році знову зріс на 16,6%, що є позитивним моментом у діяльності підприємства.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства також залежить багато в чому від забезпеченості основними засобами та рівня їх використання.

Наведена динаміка показників ефективності використання основних засобів на підприємстві. Можна констатувати збільшення середньорічної вартості основних засобів протягом усього аналізованого періоду.

Проаналізувавши динаміку основних показників діяльності ПП «Сіґма», можна зробити висновок, що спостерігається стійке зростання виручки від реалізації продукції та рентабельності обороту, що є позитивною тенденцією у діяльності підприємства.

Провівши аналіз стану та ефективності використання основних засобів ПП «Сіґма» можна зробити такі висновки.

Протягом усього аналізованого періоду проводиться своєчасна заміна старого обладнання на нове, при цьому списується основних засобів менше, ніж вводиться в експлуатацію, що є позитивним моментом діяльності підприємства.

Проаналізувавши структуру основних засобів видно, що найбільша питома вага належить пасивній частині – понад 70%, яка представлена

будинками, спорудами, земельними ділянками та іншими основними засобами. Частка активної частини основних засобів протягом усього періоду збільшується, що пов'язано з придбанням нових транспортних засобів та обладнання.

Важливим моментом в аналізі основних засобів є оцінка ефективності їх використання. Розраховані показники характеризують позитивну тенденцію у використанні цього виду ресурсів.

Основним методом розширення відтворення основного капіталу є прямі інвестиції (капітальне вкладення). Прямі інвестиції – це витрати на створення нових об'єктів основного капіталу, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння діючих об'єктів основного капіталу.

На ПП «Сігма» буде відкрито за рахунок залучення інвестицій обладнаний цех для виробництва будівельних матеріалів.

Визначення інвестиційних можливостей є відправною точкою для управління інвестиційною діяльністю підприємства.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Напрями економічного обґрунтування інвестицій на підприємстві

Відомо, що, перш ніж приступати до реалізації будь-якого інвестиційного проекту, необхідно зробити його економічне обґрунтування. Воно має дати відповідь про вигідність чи недоцільність реалізації інвестиційного проекту. При цьому мають бути використані найнадійніші та апробовані методичні підходи, що дозволить звести інвестиційний ризик до мінімуму.

Під час планової економіки діяла методика визначення абсолютної та порівняльної ефективності вкладень.

З переходом економіки України на ринкові відносини вищезазначена методика вже морально застаріла і не може повною мірою використовуватись на практиці. Перш ніж зазначити причини, чому ця методика морально застаріла, необхідно коротко розкрити її суть.

Методика визначення абсолютної та порівняльної ефективності складалася як би з двох методик: методики визначення абсолютної ефективності капітальних вкладень та методики визначення порівняльної ефективності капітальних вкладень [41, 42].

Абсолютна ефективність капітальних вкладень щодо різних рівнів рекомендувалося визначати: а) на народногосподарському рівні; б) на галузевому рівні; в) на рівні підприємства. Розраховані показники абсолютної ліквідності капітальних вкладень порівнювалися з нормативними величинами. Якщо вони дорівнювали чи перевищували значення нормативних коефіцієнтів ліквідності капітальних вкладень, то цьому

випадку вважалось, що капітальні вкладення економічному плані обґрунтовані.

Висновок нормативних коефіцієнтів ліквідності капітальних вкладень було диференційовано за галузями народного господарства та коливалися від величини 0,7 до 0,27. для ринкових умов такий стан є неприйнятним.

Методика визначення порівняльної ефективності капітальних вкладень ґрунтується на порівнянні наведених витрат за варіантами. Відповідно до цієї методики економічно доцільним варіантом є забезпечення мінімальних наведених витрат.

Основним недоліком методики визначення порівняльної ефективності капітальних вкладень є те, що критерієм для виявлення найліпшого варіанту є наведені витрати, а не прибуток, що найбільше відповідає вимогам ринкової економіки.

Крім того, дана методика не може бути використана для економічного обґрунтування інвестицій, що спрямовуються на кращу якість продукції. Це пов'язано з тим, що, як правило, із покращенням якості продукції збільшуються витрати на виробництво та реалізацію продукції за рахунок застосування більш якісних матеріалів, використання більш висококваліфікованої праці тощо. Тому методика, яка визначає порівняльну ефективність капіталовкладень, у якій за основу порівняння взято наведені витрати, може бути застосована.

Із переходом України на ринкові відносини напрацьована та широко застосовувана під час планової економіки методологічна база морально застаріла й не може бути використана для економічного обґрунтування інвестицій. Тому перед економістами та практиками України постала серйозна проблема – створення адекватної ринкової економіки методологічною основою економічного обґрунтування інвестицій.

Одним із базових принципів є оцінка повернення інвестованого капіталу на основі показника грошового потоку, який формується шляхом

сум чистого прибутку та амортизаційних відрахувань під час експлуатації інвестиційного проекту. При цьому показник грошового потоку може прийматися як середньорічний або в оцінці диференційованого за окремими роками експлуатації інвестиційного проекту.

Другим важливим принципом оцінки є обов'язкове приведення до реальної вартості як інвестованого капіталу, так і сум грошового потоку.

Третім принципом оцінки є вибір дисконтної ставки відсотка в процесі дисконтування грошового потоку для різних інвестиційних проектів. На розмір доходу інвестицій (у реальному інвестуванні таким доходам виступає грошовий потік) формується з урахуванням наступних чотирьох факторів: середньої депозитної ставки; темпи інфляції (або премії за інфляцію); премії за ризик; премії за низьку ліквідність. Тому при порівнянні двох інвестиційних проектів з різними рівнями ризиків повинні застосовуватися при дисконтуванні різні ставки відсотка (вища ставка відсотка має бути використана за проектом із вищим рівнем ризику).

Четвертим принципом оцінки є різновид форм використовуваної ставки відсотка для дисконтування залежно від певних цілей оцінки. Під час розрахунку різних показників ефективності інвестицій як ставки відсотка, що вибирається для дисконтування, можуть бути використані: кредитна депозитна або ставка; особиста норма прибутковості інвестицій із урахуванням рівня інфляції, рівня ліквідності інвестицій; альтернативна норма прибутковості з інших можливих видів інвестицій; норма прибутковості щодо поточної господарської діяльності.

У світовій практиці найбільш широкого поширення набула методика оцінки ефективності реальних інвестицій на основі системи наступних взаємопов'язаних показників.

Основні принципи та методи оцінки ефективності та фінансової реалізованості інвестиційних проектів.

Визначення та види ефективності інвестиційних проектів. Ефективність інвестиційного проекту – категорія, що відображає відповідність проекту, що породжує даний проект цілям та інтересам його учасників.

На практиці можна оцінювати такі види ефективності [42-43]:

- проекту загалом;
- участі в проекті.

Ефективність проекту загалом оцінюється, щоб визначити потенційну привабливість проекту для потенційних учасників та пошуків джерел фінансування. Вона містить у собі:

- громадську ефективність проекту;
- комерційну ефективність проекту.

Показник суспільної ефективності враховують соціально-економічні наслідки ІП для суспільства загалом, у тому числі як безпосередні результати та витрати проекту, так і «зовнішні»: витрати та результати у суміжних секторах економіки екологічні, соціальні та інші зовнішньоекономічні ефекти.

Показники комерційної ефективності проекту враховують фінансові наслідки його здійснення для учасника, що реалізує проект, у припущенні, що він здійснює всі необхідні для реалізації проекту витрати та користується всіма його результатами.

3.2 Методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства

Забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства – це ефективне зниження ризиків, а також велике значення має прибутковість

інвестиційної діяльності, від якої залежить визначення ефективних інвестиційних проектів.

Визначення економічної вигоди інвестиційного проекту є одним із найважливіших етапів передінвестиційних досліджень. Він включає детальний аналіз і комплексну оцінку всієї технічної, економічної та фінансової інформації, зібраної та підготовленої для аналізу на попередніх етапах передінвестиційних досліджень.

Метод оцінки ефективності інвестиційних проектів полягає в основному в порівнянні інвестиційної ефективності (рентабельності) різних проектів. При цьому альтернативою інвестуванню у виробництво, що розглядається, вважаються фінансові інвестиції в інші виробничі об'єкти, розміщення фінансових коштів у банках або використання їх у цінних паперах. З точки зору фінансового аналізу реалізацію інвестиційних проектів можна представити як два взаємопов'язані процеси: процес інвестування у створення виробничих потужностей (або накопичення капіталу) і процес отримання вигоди від інвестиційних фондів [43-45].

Ці два процеси виконуються послідовно (з проміжками або без них) або паралельно протягом певного періоду часу. У цьому випадку передбачається, що повернення інвестицій починається ще до завершення інвестицій. Обидва процеси мають різний розподіл інтенсивності в часі, що багато в чому визначає ефективність інвестицій.

Оцінка ефективності здійснюється шляхом розрахунку системи показників або нормативу ефективності інвестиційного проекту.

Всі методи оцінки ефективності інвестицій діляться на дві групи [46]:

- прості методи оцінки інвестицій;
- метод оцінки, засновані на дисконтуванні грошових потоків.

Простий метод оцінки інвестицій є одним із найстаріших і широко використовувався ще до того, як концепція дисконтованих грошових потоків була загально визнаною як спосіб отримати найбільш точну оцінку

прийнятності інвестицій. Проте ці методи залишаються в арсеналі розробників та аналітиків інвестиційних проектів. Причиною цього є можливість отримати додаткову інформацію, яка може знизити ризик невдалого інвестування коштів.

Прості методи оцінки ефективності інвестицій містять [45-50]:

- простий термін окупності;
- показники простої рентабельності інвестицій.

Простий термін окупності - це тривалість від моменту заснування до періоду окупності. Відправною точкою зазвичай є початок першого кроку або початок операційної діяльності.

Термін окупності – момент часу в розрахунковому періоді, після якого кумулятивні поточні чисті грошові надходження стають невід'ємними.

Метод розрахунку терміну окупності інвестицій передбачає обчислення того періоду, протягом якого кумулятивна сума грошових надходжень порівнюється із сумою початкових інвестицій.

Формула розрахунку терміну окупності має вигляд [48-50]:

$$PP = \frac{K_0}{CF_{cr}}, \quad (3.1)$$

де PP – термін окупності інвестицій (років);

K_0 – початкові інвестиції;

CF_{cr} – середньорічна вартість грошових надходжень від інвестиційного проекту.

Простий термін окупності є показником, який широко використовується для оцінки відшкодування початкових інвестицій протягом терміну їх економічного життєвого циклу інвестиційного проекту.

Негативні ознаки показника простої окупності:

– не пов'язані з економічним терміном життя інвестицій і тому може бути реальним критерієм прибутковості.

– інша негативна ознака показника простої окупності полягає в тому, що він має на увазі однаковий рівень щорічних грошових надходжень від поточної господарської діяльності. Пункти, які збільшують або зменшують грошовий потік, неможливо належним чином оцінити за допомогою цього показника.

Ось чому розрахунок терміну окупності не рекомендується як основний метод оцінки прийнятності інвестицій. Рекомендується цитувати його з метою отримання додаткової інформації лише для розширення розуміння різних аспектів оцінюваного інвестиційного проекту.

Показники простої рентабельності інвестицій.

Показник розрахункової норми прибутку (Accounting Rate of Return) – зворотним за змістом терміну окупності капітальних вкладень.

ARR відображає ефективність інвестицій як відсоток грошових надходжень до початкової суми інвестицій [48-50]:

$$ARR = \frac{CF_{с.г.}}{K_0}, \quad (3.2)$$

де ARR – розрахункова норма прибутку інвестицій;

$CF_{с.г.}$ – середньорічні грошові надходження від господарської діяльності;

K_0 – вартість початкових інвестицій.

Одним із видів показника розрахункової рентабельності інвестицій є показник, де як чисельник стоїть середньорічний чистий прибуток (після сплати податків, але до сплати відсотків):

$$ARR^1 = \frac{Пч_{с.г.}}{К_0}, \quad (3.3)$$

де $Пч_{с.г.}$ – середньорічний чистий прибуток.

Розрахункова рентабельність інвестицій може бути розрахована також на основі середньорічного валового прибутку ($Пв_{ср}$) до сплати процентних та податкових платежів [48]:

$$ARR = \frac{Пв_{с.г.}}{К_0}. \quad (3.4)$$

ARR , розрахована за формулами (3.2)-(3.4), матиме різні значення, тому під час підготовки чи аналізі інвестиційного проекту необхідно обумовлювати, за якою методикою цей показник розраховується.

Використання ARR має ряд переваг:

– цей показник простий і зрозумілий для розрахунку, вимагає використання складних методів, таких, як дисконтовані грошові потоки.

– показник ARR зручний для вбудовування їх у систему стимулювання керівного персоналу підприємства. Саме тому ті підприємства, які пов'язують системи заохочення керівників своїх філій та підрозділів із результативністю їх інвестицій, звертаються до ARR . Це допомагає задати керівникам середньої ланки легкозрозумілу ними систему орієнтирів інвестиційної діяльності.

Слабкості показника розрахункової рентабельності – одна з оборотних сторін його переваг:

– ARR не враховує різної вартості грошей у часі.

Цей метод ігнорує відмінності у тривалості експлуатації активів, створених завдяки інвестуванню.

– розрахунки з урахуванням ARR носять більш « вітринний » характер, ніж розрахунки з урахуванням показників, використовують дані про грошових потоках. Останні показують реальну зміну цінності підприємства в результаті інвестицій, тоді як ARR орієнтована переважно на одержання оцінки проектів, адекватної очікуванням та вимогам акціонерів та інших осіб та підприємств «з боку».

Чисті грошові надходження.

Чистими грошовими надходженнями (інша назва – ЧГП, чистий грошовий потік) називається накопичений ефект (сальдо грошового потоку) за розрахунковий період [45-50]:

$$\text{ЧГП} = \sum_m (\Pi_m - B_m), \quad (3.5)$$

де Π_m – приплив коштів на m -му кроці;

B_m – відтік коштів на m -му кроці.

Підсумовування поширюється попри всі кроки розрахункового періоду.

Індекс прибутковості інвестицій.

Індекс прибутковості інвестицій (ІП) – відношення суми елементів грошового потоку від операційної діяльності до абсолютної величини суми елементів грошового потоку від інвестиційної діяльності. Він дорівнює збільшеному на одиницю відношенню ЧГП до накопиченого обсягу інвестицій.

Формула для розрахунку індексу прибутковості має такий вигляд[45-50]:

$$\text{ІП} = \frac{\sum_m (\Pi_m - B_m)}{\sum_m K_m}, \quad (3.6)$$

де V'_m – величина відпливу коштів на m -му кроці без капіталовкладень (K) (інвестицій) тому ж кроці.

Припущення при інтерпретації індексу прибутковості полягають у наступному:

- інвестиції в проект для створення активів виробляються лише у початковий період (t_u);
- підприємство не має збитків під час освоєння виробництва чи освоєння ринку збуту виробленої продукції;
- нехтується ліквідаційна вартість активів.

Використовуючи формулу (3.6), можна представити формулу для визначення індексу прибутковості у вигляді [45-50]:

$$\Pi = \frac{\sum_m (\Pi_m - V'_m)}{\sum_m K_m} = \frac{\text{ЧГП} + \sum_m K_m}{\sum_m K_m} \quad \text{або} \quad \Pi = 1 + \frac{\text{ЧГП}}{\sum_m K_m} \quad (3.7)$$

Таким чином, індекс прибутковості (Π) є саме визначений щодо сумарних показників ЧГП та інвестицій за економічний термін їхнього життя показник рентабельності інвестицій.

При розрахунку Π можуть враховуватися або всі, або тільки початкові капіталовкладення за розрахунковий період, включаючи вкладення в заміщення основних засобів (відповідні показники будуть, звичайно, мати різні значення).

Якщо Π перевищує 1, то чисті грошові надходження мають позитивні значення.

Максимальний грошовий відтік (Cash Outflow).

Максимальний грошовий відтік (Cash Outflow), який ще називається потребою фінансування, – це максимальне значення абсолютної величини негативного накопиченого сальдо від інвестиційної та операційної

діяльності. Величина потреби у фінансуванні показує мінімальний обсяг зовнішнього фінансування проекту, що необхідний для забезпечення його фінансової реалізованості. Тому потребу у фінансуванні називають ще капіталом ризику.

Термін зовнішнє фінансування, на відміну від внутрішнього, передбачає будь-які джерела фінансування (власні і залучені), зовнішні стосовно проекту, тоді як внутрішнє фінансування здійснюється у реалізації проекту з допомогою отримання чистий прибуток і амортизаційних відрахувань.

Таким чином, прості методи оцінки інвестицій зрозумілі та легкі у застосуванні. Однак у них є суттєвий недолік – вони не враховують фактор часу. Проте прості методи дають можливість отримати додаткову інформацію, що дозволяє знижувати ризик невдалого вкладення коштів.

Методи оцінки інвестицій, що базуються на дисконтуванні грошових потоків.

Відмінність даних методів від простих методів оцінки інвестицій полягає в тому, що вони враховують фактор часу, що дозволяє привести економічні показники різних років до порівняного часом виду.

До методів оцінки ефективності інвестицій, заснованих на дисконтуванні, належать такі.

Чиста поточна вартість.

Найважливішим показником ефективності інвестиційного проекту є чиста поточна вартість (інші назви ЧПВ – інтегральний економічний ефект, чиста поточна приведена вартість, чистий дисконтований дохід, Net Present Value, NPV) – накопичений дисконтований ефект за розрахунковий період.

Чиста поточна вартість – це вартість чистих доходів, наведена до їх реальної вартості, тобто. вартості через процедуру дисконтування до початкового етапу розрахункового періоду [45-50].

ЧПВ розраховується за формулою [45-50]:

$$\text{ЧПВ} = \sum_m (\Pi_m - B_m) \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}, \quad (3.8)$$

де Π_m – приплив коштів на m -му кроці;

B_m – відтік коштів на m -му кроці;

$\frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}$ – коефіцієнт дисконтування на m -му кроці.

На практиці часто користуються модифікованою формулою [45-50]:

$$\text{ЧПВ} = \sum_m (\Pi_m - B'_m) \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}} - \sum_m K_m \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}, \quad (3.9)$$

де B'_m – величина відпливу коштів на m -му кроці без капіталовкладень (інвестицій) K_m на тому ж кроці.

Чиста поточна вартість використовується для зіставлення інвестиційних витрат та майбутніх надходжень коштів, наведених у еквівалентні умови.

Перш за все, для визначення чистої поточної вартості необхідно визначити норму дисконтування i , виходячи з її значення, знайти коефіцієнти дисконтування за аналізований розрахунковий період.

Після визначення дисконтованої вартості притоку та відтоку коштів ЧПВ визначається різницею між зазначеними двома величинами. Отриманий результат може бути як негативним, так і позитивним.

Якщо розмір чистої поточної вартості за розрахунковий період характеризується позитивним значенням, проект слід визнати ефективним.

Таким чином, ЧПВ показує, чи досягнуть інвестиції за економічний термін їхнього життя бажаного рівня віддачі. Позитивне значення ЧПВ

показує, що за розрахунковий період дисконтовані грошові надходження перевищують дисконтовану суму капітальних вкладень і цим забезпечать збільшення цінності підприємства. Навпаки, негативне значення ЧПВ показує, що проект не забезпечить отримання нормативної (стандартної) норми прибутку і, отже, призведе до потенційних збитків.

Незважаючи на ці переваги оцінки інвестицій, метод ЧПВ не дає відповіді на всі питання, пов'язані з економічною ефективністю капіталовкладень. Цей метод говорить лише про те, чи сприяє даний варіант інвестування зростанню цінності підприємства чи інвестора взагалі, але аж ніяк не говорить про відносну міру такого зростання. Для заповнення такого пропуску використовується інший показник – метод розрахунку рентабельності інвестицій.

Індекс доходності дисконтованих інвестицій.

Індекс прибутковості дисконтованих інвестицій (ІПД) – відношення суми дисконтованих елементів грошового потоку від операційної діяльності до абсолютної величини дисконтованої суми елементів грошового потоку від інвестиційної діяльності. ІПД є відношенням суми наведених ефектів (з яких вичленовані інвестиційні витрати) до наведеної до того ж моменту часу величини інвестиційних витрат.

Формула для визначення ІПД має наступний вигляд [45-50]:

$$\text{ІПД} = \frac{\sum_m (\Pi_m - B'_m) \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}}{\sum_m K_m \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}} \quad (3.10)$$

або

$$\text{ІПД} = 1 + \frac{\text{ЧПВ}}{\sum_m K_m \frac{1}{(1+E)^{t_m-t^0}}} \quad (3.11)$$

При розрахунку ПД можуть враховуватися або всі, або тільки початкові здійснювані до введення підприємства в експлуатацію капіталовкладення. У цьому випадку відповідні показники матимуть різні значення.

Індекси прибутковості дисконтованих інвестицій перевищують 1, якщо цього потоку чиста поточна вартість позитивна.

Чим вищий індекс дохідності дисконтованих інвестицій, тим краще проект.

Таким чином, якщо ПД дорівнює 1,0, проект ледве забезпечує отримання мінімального нормативного прибутку. При ПД менше 1,0 проект не забезпечує отримання мінімального нормативного прибутку. ПД, що дорівнює 1,0 виражає нульову чисту поточну вартість.

Внутрішня норма доходності.

Внутрішня норма доходності (інша назва – ВНД, внутрішня норма дисконту) – характеризує рівень дохідності інвестицій, що генерується конкретним проектом, за умови повного покриття всіх витрат за проектом за рахунок доходів [45-50].

За економічною природою норма доходу інвестора і внутрішня норма у проекті ідентичні, тобто характеризують рівень капіталізації доходів за розрахунковий період. Проте в першому випадку норму доходу треба надавати ззовні, обґрунтовуючи її рівень, виходячи з нашого розуміння прийняттого рівня доходу на капітал. У другому варіанті норма доходу формується на основі пропорцій результатів і витрат, що об'єктивно складаються, тобто. виходячи з внутрішніх властивостей проекту, ступеня його прогресивності. У цьому вся виразі внутрішня норма доходу характеризує гарантований рівень капіталізації доходів, властивий проекту.

Значення показника внутрішньої норми доходу визначається як таке значення норми доходу $E_{ВН}$, при якому суми дисконтованих доходів та

витрат рівні між собою або, що те ж саме, величина наведених ефектів дорівнює наведеним одноразовим витратам (K).

Виходячи з даної умови, ВНД (E_{BH}) має додатний корінь рівняння [45-50]:

$$\sum_{m=1}^n \frac{(R_m - Z_m^*)}{(1 + E_{BH})^t} - \sum_{m=1}^n \frac{K_m}{(1 + E_{BH})^t} = 0 \quad (3.12)$$

Розв'язання цього рівняння відносно E_{BH} можливо тільки ітеративно, тобто шляхом підбору норми доходу. Проте на практиці підібрати точне значення E_{BH} , при якому чистий дисконтований дохід (вираз у лівій частині формули) був би рівний нулю, буває дуже складно: при будь-якому E' , значення ЧПВ > 0 , а при $E'' = E' + 1\%$ (відсотковий пункт) ЧПВ < 0 . У цьому випадку точне значення показника ВНД можна визначити за формулою лінійної інтерполяції [45-50]:

$$\text{ВНД} = E' + \frac{\text{ЧПВ}^*(E'' - E')}{\text{ЧПВ}' - \text{ЧПВ}''}, \quad (3.13)$$

де E' – норма дисконту, при якій чистий дисконтований дохід приймає найближче до нуля додатне значення;

E'' – норма дисконту, підвищена (або знижена) на один пункт порівняно з E' , при якій чистий дисконтований дохід приймає найближче до нуля від'ємне (або, відповідно, додатне) значення;

$\text{ЧПВ}'$, $\text{ЧПВ}''$ – чиста поточна вартість, відповідно, при E' і E'' .

Чим вища норма дисконту (E), тим менше величина інтегрального ефекту (NPV), що як раз показано на рис. 3.1 [45-50].

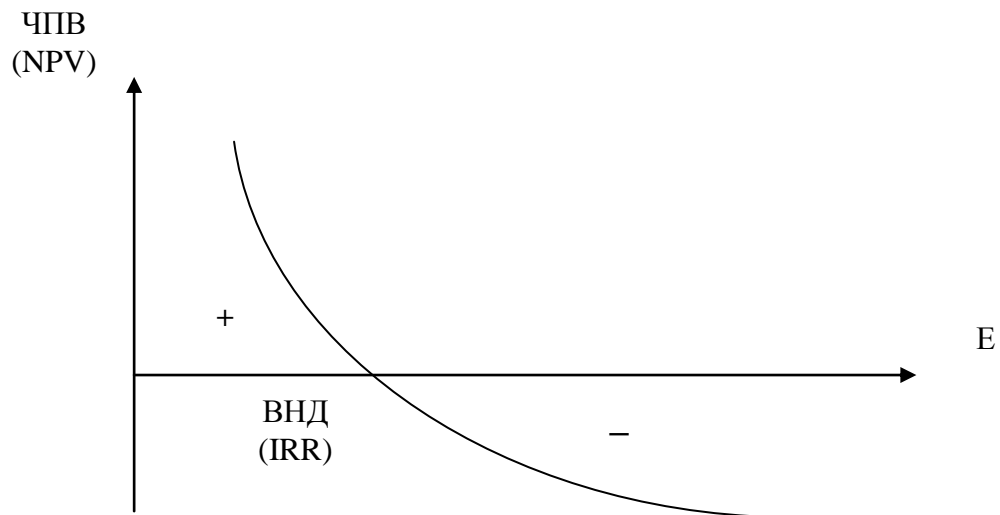

Рисунок 3.1 – Залежність величини ЧПВ (NPV) від рівня норми дисконту (E)

На рис. 3.1 показано, що зі зростанням вимог щодо ефективності інвестицій величина ЧПВ зменшується в момент досягання нульового значення при перетині з віссю абсцис. Норма доходу, що визначає таке значення ЧПВ, є внутрішньою нормою доходу проекту.

Отже, ВНД визначається як така норма дисконту (E), коли ЧПВ дорівнює нулю, тобто інвестиційний проект не забезпечує зростання цінності фірми, але й не веде до її зниження. Саме тому ВНД іноді називають граничним дисконтом, тому що вона дозволяє знайти граничне значення норми дисконту (E_v), що поділяє граничні інвестиції на прийнятні та не вигідні. Для цього ВНД порівнюють із прийнятою для проекту нормою дисконту (E).

Принцип порівняння цих показників такий [45-50]:

- якщо $\text{ВНД (IRR)} > E$ – проект прийнятий (бо ЧПВ у цьому випадку має додатне значення);
- якщо $\text{ВНД} < E$ – проект не прийнятий (бо ЧПВ від’ємне);
- якщо $\text{ВНД} = E$ – можна приймати будь-яке рішення.

Показник внутрішньої норми доходу має низку важливих характеристик: він об'єктивний і залежить від вимог та умов інвестора, від обсягу виробництва та обсягу інвестицій у проєкті. Це робить показник ВНД виключно привабливим інструментом зміни та управління ефективністю інвестицій.

Термін окупності інвестицій з урахуванням дисконтування.

Термін окупності інвестицій з урахуванням дисконтування – це тривалість періоду від початкового моменту до моменту окупності з урахуванням дисконтування. Моментом окупності з урахуванням дисконтування називається той ранній момент часу в розрахунковому періоді, після якого ЧПВ стає і надалі залишається невід'ємною.

Суть методу полягає у дисконтуванні всіх грошових потоків, що генеруються проєктом, та їх послідовному підсумовуванні доти, доки не будуть покриті вихідні інвестиційні витрати. Цей метод бере до уваги вартість грошей у часі, що завжди показує реальнішу картину.

Дисконтований період окупності є більш об'єктивним критерієм оцінки проєктів, ніж простий період окупності, оскільки дозволяє хоча б частково врахувати та закласти в проєкт («занизивши» його номінальну ефективність) такі ризики, як зниження доходів, підвищення витрат, поява більш прибуткових альтернативних інвестиційних можливостей за період реалізації проєкту та інші.

Максимальний грошовий відтік із урахуванням дисконтування (потреба у фінансуванні з урахуванням дисконту).

Максимальним грошовим відтоком із урахуванням дисконтування (потреба у фінансуванні з урахуванням дисконту, ДПФ) називається максимальне значення абсолютної величини негативного накопиченого дисконтованого сальдо від інвестиційної та операційної діяльності. Величина ДПФ показує мінімальний дисконтований обсяг зовнішнього (стосовно

проекту) фінансування проекту, необхідний забезпечення його фінансової реалізованості.

Таким чином, методи, що базуються на дисконтуванні, найбільш об'єктивно дозволяють оцінити ефективність вкладень в інвестиційний проект. З метою отримання найточнішої оцінки інвестиційних проектів необхідно використовувати разом кілька методів оцінки ефективності інвестицій.

Для досліджуваного підприємства розраховано показники ефективності інвестиційних проектів з метою вибору оптимального варіанту.

Показники ефективності використано з урахуванням фактору часу.

На ПП «Сігма» розглядаються для реалізації 7 альтернативних інвестиційних проектів, з яких необхідно вибрати найбільш оптимальний. Розрахунок показників ефективності здійснено на прикладі проекту 1.

Показник чистої поточної вартості (ЧПВ) для проекту 1:

$$\begin{aligned} \text{ЧПВ} &= \sum_{t=0}^8 \frac{F_t}{(1+0,2)^t} = \frac{-15120}{1,2^0} - \frac{6559}{1,2^1} + \frac{6586}{1,2^2} + \frac{8595}{1,2^3} + \\ &+ \frac{11612}{1,2^4} + \frac{15854}{1,2^5} + \frac{16603}{1,2^6} + \frac{21384}{1,2^7} + \frac{21384}{1,2^8} = 17434 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Чиста поточна вартість інвестиційного проекту (ЧПВ) склала 17434 тис. грн. Такий результат свідчить про доцільність реалізації аналізованого проекту, оскільки значення показника ЧПВ є позитивним.

Визначимо внутрішню норму доходності (ВНД) для цього ж проекту. При цьому необхідно розрахувати таку ставку дисконту, при якій ЧПВ дорівнює нулю. Знайдене значення показника ВНД склало 37,1 %.

Розрахунок ВНД для проекту 2:

$$\sum_{t=0}^8 \frac{F_t}{(1+r)^t} = \frac{-15120}{1,371^0} - \frac{6559}{1,371^1} + \frac{6586}{1,371^2} + \frac{8595}{1,371^3} + \frac{11612}{1,371^4} + \frac{15854}{1,371^5} + \frac{16603}{1,371^6} + \frac{21384}{1,371^7} + \frac{21384}{1,371^8} \approx 0,056$$

Розрахований показник ВНД показує, що при даній ставці дисконтування доходи дорівнюють витратам. Якщо прибутковість по альтернативних вкладеннях коштів вище знайденого значення ВНД, то інвестиції в даний проект будуть менш вигідним варіантом.

Термін окупності (ТО) приблизно складе 8 років. Порівняння отриманих результатів розрахунків для проекту 1 ПП «Сігма» із застосуванням дисконтування та без застосування дисконтування представлено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Порівняльна таблиця отриманих результатів за проектом 1

Інвестиційний проект	Розрахунок без застосування дисконтування		Розрахунок із застосуванням дисконтування		
	Чистий прибуток, тис. грн	Термін окупності, років	ЧПВ, тис. грн	ВНД, %	ТО, років
Проект 1	48760	3	17434	37,1	8

З табл. 3.1 видно, що показники, розраховані без урахування дисконтування грошових потоків, є явно завищеними порівняно з дисконтованими показниками. У процесі реалізації проекту це може привести до непередбачених втрат і навіть збитків.

Розраховані показники ефективності інвестиційних проектів досліджуваного підприємства представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники ефективності проектів з урахуванням дисконтування

Інвестиційна альтернатива	Показник ефективності		
	ЧПВ, тис. грн	ВНД, %	ТО, років
Проект 1	17434	37,10	8
Проект 2	14901	33,15	більше 8
Проект 3	-1890	-	-
Проект 4	-21043	-	-
Проект 5	26646	88,36	2,5
Проект 6	-144849	-	-
Проект 7	3426	52,45	5

Результати розрахунків свідчать про те, що 3 з 7 проектів є збитковими, про що свідчить негативне значення показника чистої поточної вартості (ЧПВ). Реалізація таких проектів призведе до зниження рівня економічної безпеки підприємства. Тому проведення подальшої (комплексної експертизи) оцінки для даних інвестиційних альтернатив недоцільно.

Остаточний вибір інвестиційного проекту необхідно здійснювати з урахуванням взаємозв'язку всіх розрахованих показників. По кожному із трьох розрахованих показників складена таблиця для всіх інвестиційних проектів, що залишилися після попереднього відбору за показником чистої поточної вартості (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Зведена таблиця для порівняння інвестиційних альтернатив

Показник	Проект			Рекомендоване значення для порівняльної оцінки
	1	...	4	
1. Чиста поточна вартості (ЧПВ)				$\max \{A, B, \dots\}$
2. Внутрішня норма доходності (ВНД)				$\max \{A, B, \dots\} 20\%$
3. Термін окупності (ТО)				$\min \{A, B, \dots\}$

На основі рекомендованих значень необхідно сформувати рейтингову оцінку показників за кожним проектом. Найменша рейтингова оцінки («1») привласнюється проекту з найкращим значенням показника, з гіршим значенням – «2» і т.д.

Для того, щоб виділити значущість показників, у роботі запропоновано використовувати вагові коефіцієнти для кожного з них, їх загальна сума дорівнює одиниці.

З метою вибору оптимального варіанту інвестиційного проекту розраховується загальна рейтингова оцінка інвестиційних проектів (P) за формулою:

$$P = \sum_{i=1}^n B_i \cdot B_i, \quad (3.14)$$

де n – число оціночних показників;

B – ваговий коефіцієнт значущості показника ефективності;

B – бальна оцінка інвестиційного проекту за i -м показником ефективності.

Оптимальному варіанту інвестиційного проекту відповідатиме мінімальне значення показника загальної рейтингової оцінки.

Запропонований підхід дозволить отримати достовірну інформацію про кожний інвестиційний проект та рівень економічної безпеки підприємства в області управління інвестиційною діяльністю.

Для порівняльної оцінки інвестиційних альтернатив ПП «Сігма» сформовано таблицю 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок загальної рейтингової оцінки інвестиційних проектів ПП «Сігма»

Показник	Ваговий коефіцієнт (В)	Інвестиційний проект							
		Проект 1		Проект 2		Проект 5		Проект 7	
		значення	бальна оцінка	значення	бальна оцінка	значення	бальна оцінка	значення	бальна оцінка
ЧПВ, тис. грн	0,50	17434	2	14901	3	26646	1	3426	4
ВНД, %	0,25	37,1	3	33,2	4	88,4	1	52,5	2
ТО, років	0,25	8	3	10	4	2,5	1	5	2
Загальна рейтингова оцінка (Р)	1,00	-	2,5	-	3,5	-	1	-	3

У таблиці 3.4 розрахована загальна рейтингова оцінка інвестиційних проектів.

Найбільш оптимальний варіант – це проект 5, оскільки йому відповідає мінімальне значення загальної рейтингової оцінки (Р).

Ефект від вкладення коштів у даний інвестиційний проект забезпечується досягненням максимальної суми чистої поточної вартості (ЧПВ) при мінімальному терміні окупності. Це досягається шляхом збалансованості критеріїв оцінки інвестиційних проектів.

Таким чином, запропонований методичний підхід рекомендуються до практичного застосування на промислових підприємствах, у комерційних банках, інвестиційних компаніях і інших суб'єктах інвестиційної діяльності.

3.3 Напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки

Напрями підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» визначаються на основі результатів, отриманих у ході фінансового аналізу. Проведений аналіз встановив, що за наявності певного

запасу фінансової міцності, зберігається задовільна структура балансу, спостерігається стабільний фінансовий стан на підприємстві, воно має високу неплатоспроможність.

Прибуток відображає результати всіх видів діяльності підприємства – виробничої, невиробничої та фінансової.

Це означає, що в результатах прибутку відбиваються всі сторони діяльності підприємства. Так зростання продуктивності праці означає зниження його витрат за одиницю послуг, відповідно за нормальних умов роботи мають щодо знижуватися Витрати оплати праці для одиницю послуг. ПП «Сігма» проводить регулярні дослідження у галузі маркетингу та менеджменту своєї організації. За підсумками фінансово-господарську діяльність організації, факторного аналізу прибуток від реалізації послуг та аналізу показників прибутку необхідно розробити заходи щодо збільшення прибутку організації. Збільшення прибутку на ПП «Сігма» можливе двома способами: збільшити виручку від реалізації продукції, зменшити витрати.

Споживче суспільство може забезпечити збільшення власного капіталу з наявних оборотних коштів за рахунок кращого управління, а саме: зменшити дебіторську заборгованість (скоригувати відносини з покупцями, забезпечити чи покращити контроль за рахунками до оплати, докласти зусиль для збору простроченої дебіторської заборгованості); забезпечити триваліший кредит постачальників; знизити рівень матеріальних запасів (виробляти економні закупівлі сировини). До джерел внутрішнього фінансування належить прибуток, кошти фонду споживання та резервів.

Визнання того факту, що нині підприємство має проблеми з управлінням, формуванням, розподілу прибутку. Вимагає розгляду певних методів вирішення цих питань.

Керівництву необхідно опанувати нові методи розподілу прибутку. Тут мають враховуватися інтереси одразу кількох сторін. По-перше, держава зацікавлена як у створенні умов, що стимулюють розвиток виробництва, так і

реалізації своїх економічних функцій, пов'язаних із оподаткуванням, що зменшує показник прибутку на величину відповідних податкових відрахувань. По-друге, трудовий колектив зацікавлений у отриманні великих доходів, що потребує збільшення витрат за статтею «Заробітна плата» та «Нарахування». По-третє, кредитори та акціонери повинні бути впевнені у платоспроможності фірми, повернення наданих позичок. Керівництво ж прагне якомога більшу частину прибутку залишити нерозподіленим, як резерв, що дозволяє зміцнити основи самофінансування. Керівництво покладає він відповідальність планувати розподіл прибутку в такий спосіб, щоб врахувати інтереси сторін й, водночас, забезпечити добробут підприємства. Підприємство має отримувати прибуток у такому розмірі, щоб забезпечити розширення відтворення та вирішення завдань, що стоять перед підприємством. У сучасний період ринкова конкуренція має бути більш жорсткою, але не за рахунок фактора ціни, а в результаті більш вишуканих, тонких методів та форм суперництва підприємств на ринку. Необхідно, щоб підприємство набагато більше часу приділяло таким сферам, як реалізація та збут послуг, оскільки потреби та запити споживачів стають надзвичайно індивідуальними, а ринки дуже різноманітні за своєю структурою [51].

Необхідно передбачити планові заходи щодо збільшення прибутку.

У загальному плані ці заходи можуть бути наступного характеру: збільшення швидкості обслуговування клієнтів – необхідно розширити обов'язки працівників: зменшення перерв під час святкових днів, (коли попит збільшується), покращення якості обслуговування клієнтів – ввічливе поводження з клієнтами, продаж зайвого майна або здача його у оренду; зниження собівартості послуг за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей та площ, робочої сили та робочого часу, диверсифікація (різносторонній розвиток організації) виробництва, розширення ринку продажів – відкриття нових точок обслуговування населення, проведення масштабної та ефективної політики в галузі підготовки персоналу, що є особливою формою вкладення капіталу –

слід відправляти працівників на підвищення кваліфікації, підвищення діяльності підприємства зі збуту послуг.

Насамперед більше уваги необхідно приділяти підвищенню швидкості руху оборотних коштів, скорочення всіх видів запасів, намагатися досягти максимально швидкого просування послуг від виробника до споживача, покращувати якість виконуваних робіт, що призведе до конкурентоспроможності та зацікавленості вибору даного підприємства замовникам послуг, також не останню роль займає збільшення обсягу виробництва виконуваних робіт за рахунок повнішого використання виробничих потужностей організації, скорочення витрат на виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці.

Суворе дотримання укладених договорів виконання робіт – потрібно проводити аналіз постачальників і основі цього вибирати: з ким далі вести спільну діяльність, і з ким – немає.

З цього переліку заходів випливає, що вони тісно пов'язані з іншими заходами в організації (з аналізу прибутку та показників прибутку), спрямованими на зниження витрат виробництва, покращення якості послуг та використання факторів виробництва.

Слід зазначити, що в сучасній дійсності треба вміти чітко розраховувати свої дії, тобто планувати, аналізувати, виявляти тенденції та закономірності діяльності для більш ефективного управління підприємством.

В організації саме починається робота в цій галузі. І вона дала свої результати практично миттєво: зростання виручки від продажу, зменшення собівартості, і як наслідок цього зростання прибутку підприємства. Але цього можна досягти лише шляхом колосальних грошових вкладень (що доводить різке зростання коефіцієнта рентабельності витрат на оплату праці працівників, витрат за персонал) на навчання персоналу, на розробку системи мотивації працівників, проведення різних досліджень та тестів та ін.

Таким чином, у роботі запропоновано напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки (рис. 3.2).

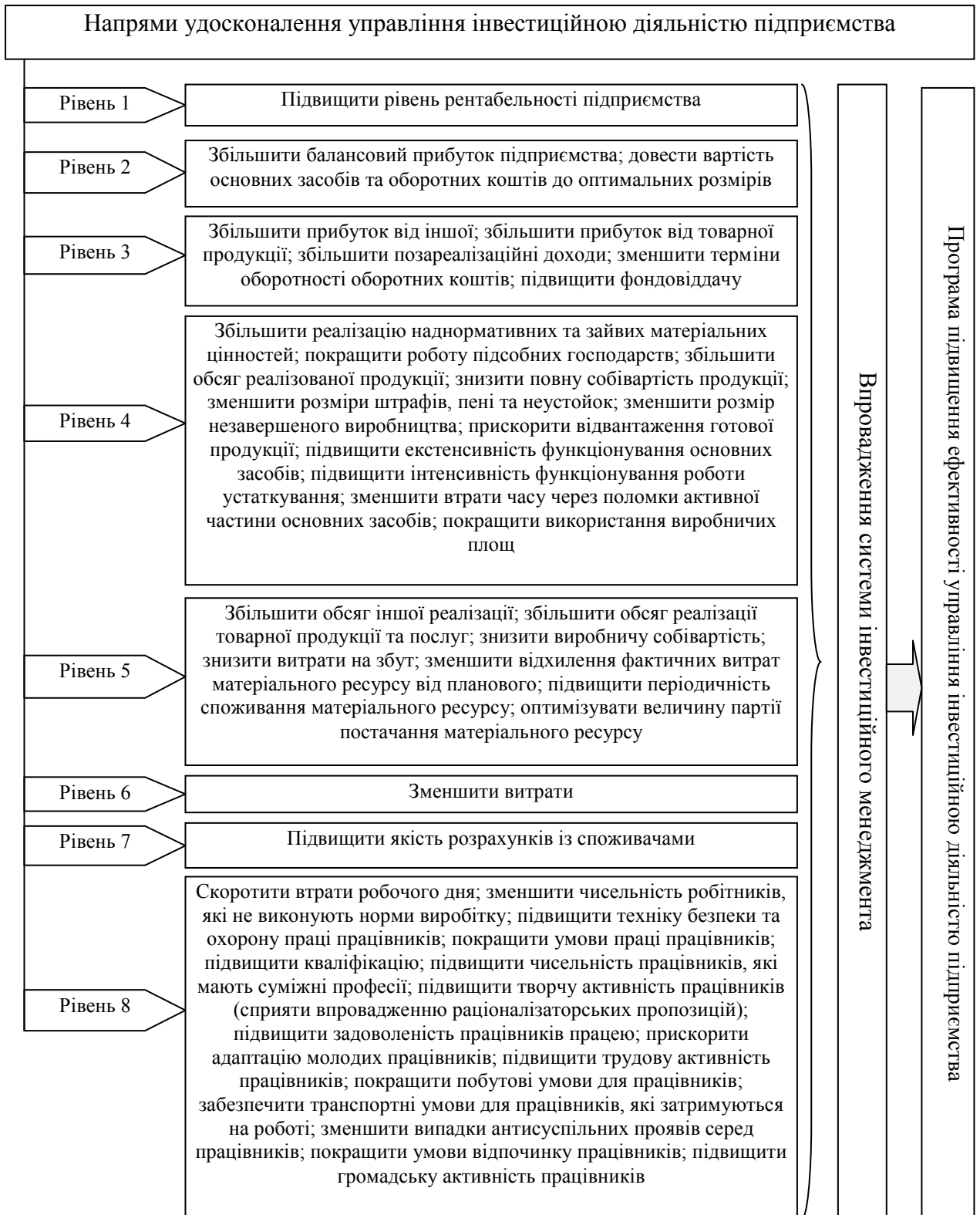

Рисунок 3.2 – Напрями підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма»

Перший рівень: підвищити рівень рентабельності підприємства.

Другий рівень: збільшити балансовий прибуток підприємства; довести вартість основних засобів та оборотних коштів до оптимальних розмірів.

Третій рівень: збільшити прибуток від іншої; збільшити прибуток від товарної продукції; збільшити позареалізаційні доходи; зменшити терміни оборотності оборотних коштів; підвищити фондівдачу.

Четвертий рівень: збільшити реалізацію наднормативних та зайвих матеріальних цінностей; покращити роботу підсобних господарств; збільшити обсяг реалізованої продукції; знизити повну собівартість товарної продукції; зменшити розміри штрафів, пені та неустойок організації; зменшити розмір фактичного незавершеного виробництва; прискорити відвантаження готової продукції; підвищити екстенсивність функціонування основних засобів; підвищити інтенсивність функціонування роботи устаткування; зменшити втрати часу через поломки активної частини основних засобів; покращити використання виробничих площ.

П'ятий рівень: збільшити обсяг іншої реалізації; збільшити обсяг реалізації товарної продукції та послуг; знизити виробничу собівартість; знизити витрати на збут; зменшити відхилення фактичних витрат матеріального ресурсу від планового; підвищити періодичність споживання матеріального ресурсу; оптимізувати величину партії постачання матеріального ресурсу.

Шостий рівень: зменшити витрати.

Сьомий рівень: підвищити якість розрахунків із споживачами.

Восьмий рівень: скоротити втрати робочого дня; зменшити чисельність робітників, які не виконують норми виробітку; підвищити техніку безпеки та охорону праці працівників; покращити умови праці працівників; підвищити кваліфікацію; підвищити чисельність працівників, які мають суміжні професії; підвищити творчу активність працівників (сприяти впровадженню раціоналізаторських пропозицій); підвищити задоволеність працівників

працею; прискорити адаптацію молодих працівників; підвищити трудову активність працівників; покращити побутові умови для працівників; забезпечити транспортні умови для працівників, які затримуються на роботі; зменшити випадки антисупільних проявів серед працівників; покращити умови відпочинку працівників; підвищити громадську активність працівників.

Відібрані заходи об'єднуються у програму. Програма – це документ, що містить сукупність необхідних завдань та інших управлінських актів, що підкріплені ресурсами; програма має чітко виражену спрямованість для досягнення наміченої мети в задані терміни. Основним напрямом підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємства є впровадження на ПП «Сігма» інвестиційного менеджменту.

Таким чином, у третьому розділі роботи запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства.

Забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства – це ефективне зниження ризиків, а також велике значення має прибутковість інвестиційної діяльності, від якої залежить визначення ефективних інвестиційних проектів.

Визначення економічної вигоди інвестиційного проекту є одним із найважливіших етапів передінвестиційних досліджень

Метод оцінки ефективності інвестиційних проектів полягає в основному в порівнянні інвестиційної ефективності різних проектів.

Запропонований методичний підхід до порівняльної оцінки інвестиційних альтернатив апробовано на прикладі ПП «Сігма».

Результати розрахунків свідчать про те, що 3 з 7 проектів є збитковими, про що свідчить негативне значення показника чистої поточної вартості (ЧПВ). Реалізація таких проектів призведе до зниження рівня економічної

безпеки підприємства. Тому проведення подальшої (комплексної експертизи) оцінки для даних інвестиційних альтернатив недоцільно.

Остаточний вибір інвестиційного проекту необхідно здійснювати з урахуванням взаємозв'язку всіх розрахованих показників. По кожному із трьох розрахованих показників складена таблиця для всіх інвестиційних проектів, що залишилися після попереднього відбору за показником чистої поточної вартості. На основі рекомендованих значень необхідно сформувати рейтингову оцінку показників за кожним проектом. Найменша рейтингова оцінки («1») привласнюється проекту з найкращим значенням показника, з гіршим значенням – «2» і т.д.

Для того, щоб виділити значущість показників, у роботі запропоновано використовувати вагові коефіцієнти для кожного з них, їх загальна сума дорівнює одиниці.

З метою вибору оптимального варіанту інвестиційного проекту розраховується загальна рейтингова оцінка інвестиційних проектів (Р). Оптимальному варіанту інвестиційного проекту відповідатиме мінімальне значення показника загальної рейтингової оцінки.

Найбільш оптимальний варіант – це проект 5, оскільки йому відповідає мінімальне значення загальної рейтингової оцінки (Р). Ефект від вкладення коштів у даний інвестиційний проект забезпечується досягненням максимальної суми чистої поточної вартості (ЧПВ) при мінімальному терміні окупності. Це досягається шляхом збалансованості критеріїв оцінки інвестиційних проектів.

Запропонований підхід дозволить отримати достовірну інформацію про кожний інвестиційний проект та рівень економічної безпеки підприємства в області управління інвестиційною діяльністю.

Також у роботі запропоновано напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Розкрито поняття інвестиційної діяльності та її взаємозв'язок з економічною безпекою підприємства.

Інвестиційна діяльність – це ряд практичних дій, пов'язаних із здійсненням інвестицій, або інвестуванням, і здійсненням інвестицій.

Інвестиційна діяльність характеризується високими витратами і високими ризиками.

Основним суб'єктом інвестиційної діяльності є учасники інвестиційного процесу, вони беруть участь у формуванні та прийнятті управлінських рішень в інвестиційному процесі.

Об'єктами інвестиційної діяльності є: програми, системи, портфелі, проекти тощо.

Зміст інвестиційної діяльності полягає у кількох напрямках, що представлено графічно.

Крім того, інвестиційну діяльність можна розділити на:

- фізичні об'єкти;
- фінансові інвестиції та права власності;
- інвестиції у вартість знань.

Реальні інвестиції (інвестиції в матеріальній формі) – це прямі інвестиції у виробництво продукції (товарів, робіт, послуг), виробничих запасів та інших видів рухомого та нерухомого майна. Інвестиції включають організацію (компанію, корпорацію, бізнес чи іншу установу), в управлінні якою бере участь інвестор.

До фінансових інвестицій належать вкладення в грошові та інші кошти, цільові банківські вклади та інші цінні папери (портфельні інвестиції), а також позики і кредити об'єктам інвестиційної діяльності (позичкові інвестиції). Інвестиція передбачає отримання інвестиційних дивідендів.

У сучасних умовах процес успішного функціонування бізнесу та розвиток економіки значною мірою залежить від удосконалення його діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки.

Економічна безпека бізнесу – це стан, при якому суб'єкт господарювання прагне запобігти, послабити або захистити існуючі небезпеки та загрози чи інші непередбачені обставини шляхом найбільш ефективного використання ресурсів бізнесу, насамперед забезпечуючи досягнення бізнес-цілей в умовах конкуренції.

Узагальнено елементний склад економічної безпеки підприємства.

Інвестиційна безпека є невід'ємною і дуже важливою частиною економічної безпеки підприємства.

Інвестиційна безпека означає здатність уникнути великих соціальних та економічних втрат під час реалізації інвестиційних проектів.

Наведено класифікацію найбільш значущих і специфічних для інвестування ризиків.

Проаналізовано методи управління ризиками інвестиційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Управління ризиками – це процес зіставлення вигод від зниження ризиків із необхідними витратами та прийняття рішення про те, які дії вжити, включаючи відмову від будь-яких дій.

Управління ризиком в інвестиційній діяльності – це процес передбачення та протидії негативним фінансовим наслідкам, пов'язаний з його виявленням, оцінкою, запобіганням та страхуванням.

Для забезпечення безпеки інвестицій підприємства можуть застосовувати наступні методи управління інвестиційними ризиками:

- передача ризику;
- зменшення ризику (запобігання та контроль);
- резервні кошти для покриття непередбачених витрат;
- поглинання ризику;
- розподіл ризиків між учасниками проекту;
- уникнення (скасування) ризику;
- утримання ризику.

Для безпеки інвестиційної діяльності компанії потрібна організація управління інвестиційними ризиками на найвищому рівні. При цьому необхідно використовувати оптимальний метод управління інвестиційними ризиками, враховуючи при цьому фактори, що впливають на інвестиційні проекти.

У другому розділі роботи здійснено аналіз техніко-економічних показників діяльності та джерел інвестицій ПП «Сігма».

Основним завданням ПП «Сігма» є виробництво та доведення до споживача товарів першої необхідності незалежно від його місця розташування.

Наведено динаміку основних економічних показників діяльності ПП «Сігма» за 2019-2021 рр.

Дані таблиці показують, що за період, що аналізується, спостерігається постійний зростання виручки від реалізації: у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 11,2%, а в 2021 р. – на 14,09%.

Чистий прибуток також у 2020 р. знизився порівняно з 2019 р. майже у половину, а у 2021 році знову зріс на 16,6%, що є позитивним моментом у діяльності підприємства.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства також залежить багато в чому від забезпеченості основними засобами та рівня їх використання.

Наведена динаміка показників ефективності використання основних засобів на підприємстві. Можна констатувати збільшення середньорічної вартості основних засобів протягом усього аналізованого періоду.

Проаналізувавши динаміку основних показників діяльності ПП «Сігма», можна зробити висновок, що спостерігається стійке зростання виручки від реалізації продукції та рентабельності обороту, що є позитивною тенденцією у діяльності підприємства.

Провівши аналіз стану та ефективності використання основних засобів ПП «Сігма» можна зробити такі висновки.

Протягом усього аналізованого періоду проводиться своєчасна заміна старого обладнання на нове, при цьому списується основних засобів менше, ніж вводиться в експлуатацію, що є позитивним моментом діяльності підприємства.

Проаналізувавши структуру основних засобів видно, що найбільша питома вага належить пасивній частині – понад 70%, яка представлена будинками, спорудами, земельними ділянками та іншими основними засобами. Частка активної частини основних засобів протягом усього періоду збільшується, що пов'язано з придбанням нових транспортних засобів та обладнання.

Важливим моментом в аналізі основних засобів є оцінка ефективності їх використання. Розраховані показники характеризують позитивну тенденцію у використанні цього виду ресурсів.

Основним методом розширення відтворення основного капіталу є прямі інвестиції (капітальне вкладення). Прямі інвестиції – це витрати на створення нових об'єктів основного капіталу, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння діючих об'єктів основного капіталу.

На ПП «Сігма» буде відкрито за рахунок залучення інвестицій обладнаний цех для виробництва будівельних матеріалів.

Визначення інвестиційних можливостей є відправною точкою для управління інвестиційною діяльністю підприємства.

У третьому розділі роботи запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проектів з метою забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства.

Забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства – це ефективно зниження ризиків, а також велике значення має прибутковість інвестиційної діяльності, від якої залежить визначення ефективних інвестиційних проектів.

Визначення економічної вигоди інвестиційного проекту є одним із найважливіших етапів передінвестиційних досліджень

Метод оцінки ефективності інвестиційних проектів полягає в основному в порівнянні інвестиційної ефективності різних проектів.

Запропонований методичний підхід до порівняльної оцінки інвестиційних альтернатив апробовано на прикладі ПП «Сігма».

Результати розрахунків свідчать про те, що 3 з 7 проектів є збитковими, про що свідчить негативне значення показника чистої поточної вартості (ЧПВ). Реалізація таких проектів призведе до зниження рівня економічної безпеки підприємства. Тому проведення подальшої (комплексної експертизи) оцінки для даних інвестиційних альтернатив недоцільно.

Остаточний вибір інвестиційного проекту необхідно здійснювати з урахуванням взаємозв'язку всіх розрахованих показників. По кожному із трьох розрахованих показників складена таблиця для всіх інвестиційних проектів, що залишилися після попереднього відбору за показником чистої поточної вартості

На основі рекомендованих значень необхідно сформувати рейтингову оцінку показників за кожним проектом. Найменша рейтингова оцінка («1») привласнюється проекту з найкращим значенням показника, з гіршим значенням – «2» і т.д.

Для того, щоб виділити значущість показників, у роботі запропоновано використовувати вагові коефіцієнти для кожного з них, їх загальна сума дорівнює одиниці.

З метою вибору оптимального варіанту інвестиційного проекту розраховується загальна рейтингова оцінка інвестиційних проектів (Р).

Оптимальному варіанту інвестиційного проекту відповідатиме мінімальне значення показника загальної рейтингової оцінки.

Найбільш оптимальний варіант – це проект 5, оскільки йому відповідає мінімальне значення загальної рейтингової оцінки (Р).

Ефект від вкладення коштів у даний інвестиційний проект забезпечується досягненням максимальної суми чистої поточної вартості (ЧПВ) при мінімальному терміні окупності. Це досягається шляхом збалансованості критеріїв оцінки інвестиційних проектів.

Запропонований підхід дозволить отримати достовірну інформацію про кожний інвестиційний проект та рівень економічної безпеки підприємства в області управління інвестиційною діяльністю.

Також у роботі запропоновано напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю ПП «Сігма» в контексті економічної безпеки.

Основні результати досліджень опубліковані в роботах [52, 53].

Копії опублікованих праць наведено в додатку А.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Кислюк О. С., Долгальова О. В. Управління інвестиційною діяльністю підприємства: сутність, особливості та механізм. *Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. 2019. № 4. С. 75-81.
2. Паньков О. Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4. С. 90-93
3. Паньков О. Б. Побудова механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 44. С. 54-57.
4. Пісковець О. В. Теоретичні аспекти управління інвестиційною діяльністю на підприємстві в сучасних умовах. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 4. С. 111-115.
5. Мишко О. А., Камінська І. М. Особливості управління інвестиційною діяльністю виробничих підприємств в умовах економічної глобалізації. *Економічний форум*. 2021. № 1. С. 142-147.
6. Сімкова Т. О., Байда О. К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_71. (Дата звернення 05.12.2022).
7. Гавловська Н. І., Рудніченко Є. М., Білань В. Ю., Лісовський І. В., Ядуха С. Й. Теоретичні основи управління інвестиційною діяльністю в умовах цифровізації економіки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Т. 6. № 4. С. 10-16.
8. Подереча О. В. Розвиток системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 19(2). С. 77-83.

9. Кондратенко Н. О., Новікова М. М., Волкова М. В. Теоретико-методичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю організації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2019. № 12. С. 52-57.

10. Бушовська Л. Б., Мординська В. Формування концептуальних положень та науково-методичних рекомендацій щодо прийняття рішень в управлінні інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 5(1). С. 137-140.

11. Ємець О. І. Управління інвестиційною діяльністю в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип. 15(1). С. 58-68.

12. Солоха Д. В., Сапельнікова Н. Л., Белякова О. В. Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в системі бізнес-планування підприємств України. *Менеджер*. 2020. № 2. С. 127-139.

13. Тютченко С. М. Забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах трансформаційних змін в економіці: монографія; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: Біла К. О., 2021. 211 с.

14. Єфдокимов В. В., Олійник О. В., Грицишен Д. О., Грищенко О. О. Концепція управління економічною безпекою суб'єктів господарювання в контексті теорії сталого розвитку: монографія; Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2013. 251 с.

15. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: колект. монографія / [Абакуменко О. І. та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Шкарлета Сергія Миколайовича; Черніг. нац. технол. ун-т. Ніжин: Лук'яненко В.В.: Орхідея, 2015. 440 с.

16. Полозова Т. В., Журавель М. Ю. Організаційне забезпечення складових економічної безпеки підприємства. *Економіка: проблеми теорії*

та практики: Збірник наукових праць. Випуск 257: В 7 т. Т. III. Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. С. 613-619.

17. Шмалій Л. В., Ількевич М. В. Управління економічною безпекою підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2020. № 4. С. 68-73.

18. Рогоза М. Є. Перебийніс В. І., Кузьменко О. К., Карнаухова Г. В. Управління економічною безпекою: аналітико-інформаційний аспект діагностики та прийняття рішень. *Економічний вісник Донбасу.* 2021. № 2. С. 69-77.

19. Polozova T.V., Nicola Jennifer John Elia. Enterprise economic security system: theoretical aspects of formation. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 355-362.

20. Онищенко О. В., Яценко Н. М., Гончаренко Н. О. Роль економічної безпеки у стратегічному управлінні промисловим підприємством. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2022. № 4. С. 119-127.

21. Сучасне управління: ризики, виклики, безпека, перспективність використання та проблеми впровадження в державному та приватному секторах економіки : колект. монографія / ред.: Н. Е. Аванесова, О. Чупир, Д. Терещенко, Т. Андрєєва, О. Гетьман. Харків: Панов А. М. , 2021. 634 с.

22. Довгопол Н.В., Мамедов Руфат Гаїб огли. Класифікація ризиків господарської діяльності підприємств. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта.* Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 2 листопада 2021 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків. ХНУРЕ. 2021. С. 92-93.

23. Герасименко О. М. Порівняльний аналіз методів та програмних методик ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2018. Вип. 6. С. 109-113.

24. Тимошик М. М. Оцінювання ризиків промислових підприємств у різних умовах функціонування. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 6. С. 94-99.

25. Економічний ризик: практикум / З. Б. Артими-Дрогомирецька, І. Б. Романич; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л.: Вид-во Т. Сороки, 2008. 186 с.

26. Старенька О. М. Оцінка ризиків як компонент системи внутрішнього контролю підприємства. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2019. № 9-10. С. 127-145.

27. Колесник Т. М., Колонтаєвський О. П. Оцінка ризиків на приватному підприємстві. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 141. С. 17-21.

28. Чирва Г. М., Бовкун О. А. Оцінювання ризиків підприємницької діяльності та аналітичне забезпечення економічної стійкості підприємств у процесі захисту їх економічних інтересів. *Економічні горизонти*. 2018. № 1. С. 52-59.

29. Полозова Т. В., Кононов Д. В. Антикризисне управління та протидія ризикам в системі економічної безпеки підприємства. *Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 15-16 жовтня 2015 р.)* / ред. кол.: К.С. Шапошников [та ін.]. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 69-71.

30. Полозова Т.В., Обеїд Лара Ходор, Мамедов Руфат Гаїб огли. Управління ризиками в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Сучасні економічні стратегії: інновації, безпека та сталий розвиток: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової, д.е.н., проф. І.В. Колупаєвої, к.е.н., доц. О.В. Мурзабулатової Харків: ХНУРЕ, 2021. С. 266-271.

31. Даньків Й. Я. Обліково-аналітичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 2. С. 130-137.
32. Герасименко Т. О., Мазуренко О. М. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб.; Львів. комерц. акад. Львів, 2014. 319 с.
33. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посібник. Київ: Знання, 2014. 679 с.
34. Міщук Г. Ю., Джигар Т. М., Шишкіна О. О. Економічний аналіз: навч. посіб.; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне: НУВГП, 2017. 155 с.
35. Могилевська О. Ю., Уфимцева Т. М., Слободяник А. М. Економіка підприємства. Теорія і практика : навч. посіб.; Київ. міжнар. ун-т. Київ, 2017. 295 с.
36. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посіб. для студентів екон. спец., магістрів, аспірантів, викл. / В. М. Микитюк та ін.; ред. В. М. Микитюк; Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир: Рута, 2018. 439 с.
37. Семенда Д. К., Бурляй О. Л., Коротєєв М. А., Семенда О. В. Економіка підприємства: підруч. для студентів ВНЗ; ред.: Д. К. Семенда; Уман. нац. ун-т садівництва. Умань: Сочінський, 2014. 477 с.
38. Череп А. В., Ярмош В. В. Економіка підприємства: підручник; ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т». Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 335 с.
39. Шандова Н. В. Мешкова-Кравченко Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства: навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти; Херсонський національний технічний університет. Херсон: Вишемирський В. С., 2021. 335 с.
40. Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Ч. 1; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон, 2014. 434 с.

41. Управління проектами: навч. посіб. / Ред.: О. В. Ульянченко; П. Ф. Цигікал; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. Харків, 2010. 522 с.
42. Полозова Т. В., Алзубі Лайт. Фактори впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність підприємства. Економічна суть і класифікація фінансових інвестицій. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 3 листопада 2020 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 262-264.
43. Полозова Т. В. Формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 592 с.
44. Волошина О. О., Бившев Р. О., Мельченко В. І., Зоріна Р. Р. Управління змінами в контексті інвестиційної діяльності сучасних машинобудівних підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3. С. 246-252.
45. Гумега В. В. Фактор ризику і невизначеності при оцінці ефективності інвестиційних проектів. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2021. № 4. С. 22-26.
46. Прийняття проектних рішень: підручник / [Р. В. Фещур [та ін.]; за ред. проф. Р. В. Фещура; Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Н.-д. центр ТзОВ «Айкю Холдинг». Львів: Растр-7, 2019. 401 с.
47. Науменкова С. В. Проектне фінансування: навч. посіб. Київ: Знання України, 2022. 217 с.
48. Інвестиційний аналіз бізнес-проектів: навч. посіб. / Трусова Н. В. [та ін.]; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2019. 328 с.
49. Меліхова Т. О. Дослідження можливості використання методів оцінювання економічної ефективності інноваційних та інвестиційних

проектів для створення служби економічної безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 4. С. 25-32.

50. Полозова Т. В. Модель оцінки рівня інноваційно-інвестиційної безпеки підприємства. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. Випуск 11. 2015. № 11. Ч. 5. С. 86-91.

51. Кондратенко Н. О., Трагнюк О. Я. Удосконалення механізму управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 194-201.

52. Полозова Т. В., Задорожний С. В., Гулузаде А. Ф. Сутність і функціональні завдання економічної безпеки підприємства. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 листопада 2022 р.) / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової. Харків. ХНУРЕ. 2022. С. 124-126.

53. Полозова Т. В., Задорожний С. В., Гулузаде А. Ф. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства. *Сучасні тенденції сталого розвитку: теорія, методологія, практика: колективна монографія* / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2022. С. 273-278.